

ÆTT OG ANNET

Løssalg kr 15,-

Årgang 27 Utgave 70

Grenland Ættehistorielag

Juni 2006

BESØK PÅ NES JERNVERK 20. MAI 2006

Innhold:

- Side 2: Nytt fra Grenland Ættehistorielag
Side 3: Lederens hjørne
Side 4: Døtrene til Jørgen von Ansbach
Side 9: Mysteriet med de tre "Gautesbarna" som ble konfir-
merte i Eidanger på slutten av 1700-tallet
Side 17: Besøk på Nes Jernverk 20. mai 2006
Side 18: Torolf Prytz og Nordland
Side 20: Slekten fra gårdene Krabberød og Rogn i Bamble og
en sidevei i Holla
Side 22: Tallak Haines – en bambling som har satt spor etter
sig i Amerika
Side 24: Årsmøtet – Årsmelding – regnskap
Side 28: Salt von Salt

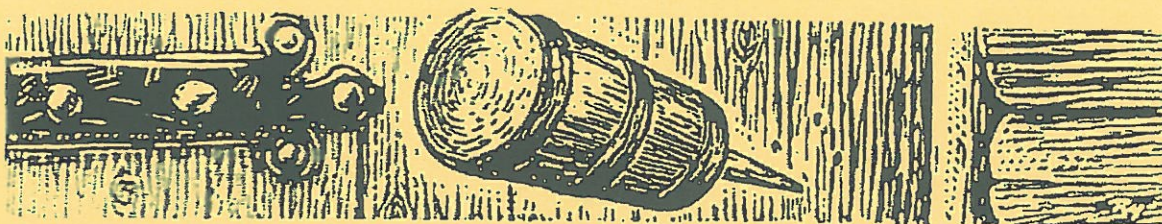
Redaktøren
Per Stian Bjørnø Kjendal
Jon Straume

Jørn Olsen
Terje Rehn Holm-Johnsen
Hans Cappelen

Egil Borse-Svensen

Hans Aas
Redaktøren

Fokke van der Meer

NYTT FRA GRENLAND ÆTTEHISTORIELAG:

Redaksjonen:

Redaksjonen består av Terje Rehn Holm-Johnsen som også er ansvarlig redaktør, Per Stian Bjørnø Kjendal og Jan Christensen. Dersom du vil ha en artikkel til Ætt og Annet tar du kontakt med en av oss.

Terje nås på 35 56 62 65 eller epost porsgrunn@online.no.
Per Stian finner du på 35 55 66 66 eller epost kjendal@online.no.

Jan finner du på 35 52 47 08 eller på epost jan@slekt.org.
Dere kan også sende epost til grenland@grenlandslekt.no.
Frister for artikler er:

1. februar - 1. mai - 1. september

Redaksjonen tar ingen ansvar for innholdet og konklusjoner i artikler trykket i Ætt og Annet.

Vil du komme i kontakt med oss?

Dersom du er slektsforsker, men ikke er medlem hos oss, ELLER dersom du kjenner noen som driver slektsforskning, så ta kontakt med oss.

Du når oss på flere måter:

EPOST:

grenland@grenlandslekt.no

ULR:

www.grenlandslekt.no

POSTADRESSE:

Grenland Ættehistorielag
Postboks 169

3901 Porsgrunn

KONTONUMMER:

Postgironummer 0540 08 73048

KONTINGENT:

Enkeltperson kr. 100/år. Ektepar kr 120/år. Personer i Norden kr 150/år og personer uten Norden kr 180/år.

Møteplan høsten 2006:

5. september	Byttemøte på Porsgrunn bibliotek
19. september	Byttemøte på Porsgrunn bibliotek
26. september	Medlemsmøte i GS banken
3. oktober	Byttemøte på Porsgrunn bibliotek
17. oktober	Byttemøte på Porsgrunn bibliotek (utvidet)
7. november	Byttemøte på Porsgrunn bibliotek
14. november	Medlemsmøte i Eidanger Menighetshus
28. november	Byttemøte på Porsgrunn bibliotek
8. desember	Julebord
12. desember	Byttemøte på Porsgrunn bibliotek

Alle bibliotekmøter er fra kl 17 – 19. De utvidede møtene fortsetter i andre etasje frem mot kl 21. Medlemsmøtene samt julebordet vil bli annonsert i septemhernummeret av Ætt og Annet.

Nytt varamedlem:

Ved siste årsmøte ble det ikke store omveltninger i styret. Et varamedlem gikk ut, det var Liv M. Pettersen.

I hennes sted har kommet Jørn Olsen. Han er valgt inn for 2 år.

Styret ellers består som vanlig av styreleder Per Stian Bjørnø Kjendal, nestleder Thor W. Gundersen, arkivar Kersti Sorter, kasserer Tor Ellefsen, sekretær Terje Rehn Holm-Johnsen, styremedlem Tore Granly og styremedlem Kari Aabelvik. Varamedlem fra tidligere var Britt Nilgard og Jørn Olsen.

Komplette kontaktdata for styret finnes i hvert mars-nummer av Ætt og Annet!

Jørn Olsen har følgende kontaktdata:

Telefon:

Epost: el-helg@online.no

Jørn Olsen

Vakter: Per Stian, Thor og Britt.

Vakter: Terje, Tor og Kari.

Mer informasjon kommer i neste nummer.

Vakter: Kersti, Jørn og Tore.

Vakter: Per Stian, Thor og Britt.

Vakter: Terje, Tor og Kari.

Mer informasjon kommer i neste nummer.

Vakter: Kersti, Jørn og Tore.

Mer informasjon kommer i neste nummer.

Vakter: Per Stian, Thor og Britt.

Har du husket å betale medlemskontingenten?

Vi ber dere sjekke dette nå når dere får sommernummeret. De som ikke har betalt vil få en enkel purring til høsten. Dersom man ikke da ikke betaler vil medlemskapet bli strøket fra våre lister. Dette sommernummeret vil da også bli det siste medlemsbladet dere får.

Har dere meldt adresseforandring?

Send adresseendring til sekretær eller kasserer umiddelbart. Dermed unngår vi merkostnader eller i verste fall det faktum at du ikke får medlemsbladet til tida.

Nytt til Arkivet:

Vi fikk en gave fra Nes Jernverk ved vårt besøk der. De fikk noen nummer av vårt siste blad om jernverks-slekten Lucassen. Tilbake fikk vi boka

Q 29 Det var hardført - Arbeidarminne frå Næs Jernverk

Nye medlemmer:

Listen er ikke oppdatert grunnet sykdom.

Blader, CD'er og bøker til salgs!

Alle tidligere nummer av Ætt og Annet er tilsalgs. Det er opptrykk av de tidligere nummerene og koster 15 kr per blad. Unntaket er jubileumsbladet vi ga ut ved 25-års jubileet som selges for 50 kr. Det gis imidlertid rabatter ved kjøp av mange blad.

Jubileumsboka Ætt og Annet 2003 som vi ga ut i 2003 selges fortsatt for kr. 150/stk.

Vi har en rekke CD'er til salgs.

CD1 inneholder skolehistorie fra Gjerpen,

CD2 inneholder dokumenter knyttet til Gjemsø Kloster i Skien,

CD3 er militære ruller fra Telemark.

CD4 er ikke til salgs,

CD5 er Presteattester fra Bø og Lunde,

CD6 er Presteattester fra Bamble,

CD7a/b er Presteattester fra Skien.

CD8 er Presteattester fra Gjerpen, Siljan og Sauherad,

CD9 er Presteattester fra Eidanger,

CD10 er avskriftene av Gjerpen kirkebok samt skifter (også endel annet "fyllstoff" – disse har tidligere vært solgt på disketter).

CD11 er Presteattester fra Porsgrunn og Siljan.

Ta kontakt med kasserer eller sekretæren. Når det gjelder kjøp av CD kan dere også kontakte Jan Christensen direkte. Dere når han på 35 52 47 08. Bestillinger kan også skje via grenland@grenlandslekt.no.

Lederen har ordet

Vi har nå startet på sommeren. Kanskje ikke den mest aktive tiden for en slektsforsker, men allikevel vil jeg anbefale alle til å prøve å bruke denne fine tiden til å finne ut noe nytt om sine egne aner. En kan oppsøke et sted der familien stammer fra, og prøve og knytte nye kontakter med sine slektninger.

Arkiver er jo oppe om sommeren og hvorfor ikke ta en tur innom hvis en er i nærheten på ferie allikevel. Jeg skal til Danmark med familien, og kommer til å stikke innom Rigsarkivet i København noen timer en dag for å se om jeg kan finne noe spennende. Men det gjelder å gjøre alt med måte, slik at alle blir fornøyde

Det kommer en ny sesong for våre møter, og i år har vi forandret en del på programmet. Vi har innført ett ekstra medlemsmøte med foredragsholder og servering. Programmet på biblioteket fortsetter, men vi går over til bare et utvidet møte hvert halvår, siden vi får et ekstra medlemsmøte. Det er mange som er interessert i ulike foredrag, men disse er vanskelig å tid til på et utvidet møte, derfor kommer disse endringene. Dette håper vi blir godt mottatt, men er meget åpne for innspill på dette.

Vi ønsker alle en fin sommer!

Mvh

Per Stian

Døtrene til Jørgen von Ansbach

Av Jon Straume

Jeg har fått til gjennomsyn (og delvis avskrift) to meget interessante dokumenter som Jon Straume har skaffet til veie. Slike innspill er gull verdt i diskusjonen omkring Jørgen von Ansbachs arvinger (spesielt i forhold til en del lite konstruktive uttalelser fra enkelte "forståsegpåere" som kun kritiserer andre). Det er grunn til å håpe på flere slike innspill fra Jon. Her bør det være en del nytt for de fleste.
Thor Wølner Gundersen.

- o -

Her følger to dokumenter som sier meget om døtrene til Jørgen von Ansbach.
(noe av teksten er utydelig og vanskelig å lese)

Avskr. februar 1985. H. I.(?) E.

Innl. 21.12.1984 fra Berg-Kragerø Museum, 3270 Kragerø
Eier: Kragerø kommune. 8.
Orig. på papir. 1 folioark.

1634 mars 8.

Wy Efferne Hendrich Jansen Oc Johan Thrinnepoell Borgemestere udj Skien, Claues Køester, Wellom Janen, Jørgen Clauen och Halffuor Nielen Raadmend ibidm: Kiendes och Witterligt gjør At Anno Christij :1634: den 8 Martij: Paa Skien Raadstue Offuerwerendis Erlig och Welbe' Mand Eiller Wrne Thill Gundersløssholmb, Kong' Mayttz: befallingsmans offuer Bradtzberiglehn, Sampt Welacht Mand Thomas Jenen Laugmand off'r Schiesøel, Waar schicket for os udj Rette, Welacht Peder Jenen Raadmand her samstedts paa den ene, som udj rette haffde Citerit Maren Jørgensdaatter, S: Hermand Sodtkamps Efferleffuersche paa den Anden ide, och Wille wide Huor Megen Anpart hun ig til holder i Hougholts Saugh udj Sanickedall Aarligen Adbruge eller bruge lade med Rette, Thj Hand forment hende Stoer Wret at Haffue giort, effter dj Hun til holder sig udj same brug widere end Hun eigr (!), och med rette kand sig tileigne, effterdj Bemtt: Peder Jensen schall Haffue Martte och Ingerj Jørgens døttre deris Parter til Kiøbs, For uden Her Han Pederssen, Engell Jenen och Maren Jørgens daater huer deris part till pant, effter derom Documenter des bemelling(?), Saa well som Søffren Gierdsen udj Hans Møderne Arff schall werre til Lodnit, en deel och part, som Aff Lod Zedelen ehr adt benisse med widere Steffningens med for'. Dertil at svare møtte Tilstede for'ne: Maren Jørgens daatter, Och for (s.2) Det første waer begierendes Hendis Anpart Jgien till løen ad motte bekomme, effterdi Hun nu haffde Penge beligendis Hoes Borgemester Jahn Thrinnepoell, saa Høigt det ehr i pant sadt, At wille Contentere, Effter hendis udstede pantebreffs Jndhold, som och Straxen denom med Ja och Handerbond bleff forligte, och bem'te Jahn Thrinnepoell till sig derpaa Haffuer Annammet Hoffuidtbreffuitt, Men Huad Belangendis ehr for'ne: Marens Anpart udj den første Saug, derom bleff forfaret documenterne och forefunden at hende der aff tilkomer den fembte part aff halffparten i den første saugh, som beregnis den tiende part udi den ene første saug, Mens udj den Nye Saugh som nu saa ellers schall kaldis effterdj det staar 2 sauger under et tagh. Som tilforn stoed En,

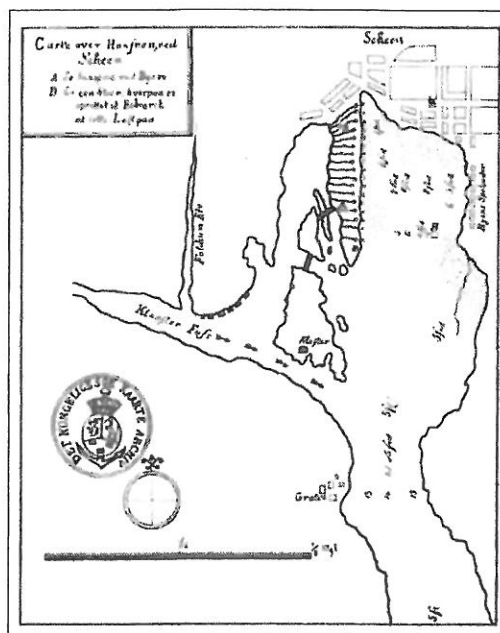
Huorudinden Hun de Thoe parter Mente at schulle Eige, Och det formedelst et Bytte bem'te Hendis S: Mand haffde sig till schiff 2 Huder i Hougholt for 2 Huder i giedeboe, Huortill Engel Jen' Suarede, At hand Haffde sig Saugen och fœn forbeholden, och at der icke waer forhallidt i breffued At de schulle Niude, om Nogit kunde forbedris som Ellers met rette bøer, om det schulle Haffue rettfærdig gienge, Och tilsagde for'ne: Maren Hermands, At wille slae byttet om igjen om Hun will holde sig ydermere till end som aff Sallig Jørgen Anbach Ehr schiff och delt udj fœn, Med widere ord och thalle Parterne Emellem forløbe, -
(s. 3) Da Epter tiltalle Giensuar och den sags tilfældighed bleff derpaa saaledis med Welbemelte goede Mands Raad och beuillingh Hiemfunden sagen paa Aasteden, Naar Alle Lodseiger siunis best beleilgst for den Soren schriffuer och 6. Mend at Jndsteffne som schall were forpligt effter forseglede Breffue och Documenter des bemelling och en Cristeligh samwittighed, Hoer Meget huer bøer at følge Och Nyde aff bem'te: S: Jørgen Anbachs arffuinger Vdj den Nye tilbygte saugh, effterdj den første saug Haffuer først werid schildt fra gaarden, udj det Schiffte och bytte som sched er, Effter S: Jørgenn Anbachs første Hæstrue som Noch som bleff beuist, Och dj 6 Mend Herfor i denne sagh at kiende och dømme effter som de for deris offuerdomerewille Were gestendig at forsuare, Thill Widnisbyrd Woris Zigneter Her Neden undertrøgt, Actum Anno die et Loco Vt Supra.

(6 papirsegl, nr. 2 helt utvisket. Segllappen er løs.)

(På baksiden): Anno Christj 1634 Dend ii Aprilis, lest for Rette
paa Aastedenn
wede Houghils Saug.

Peder Hanøn

Egenhand

Wy effterschreffne Hendrick Iansønn Borgemester wdi Skeenn,
Søffren Beda Könng: Maytts: Byfogidt dersammestedtts, Thomis
Iensønn Norgis Riges skriffuer, Søffren Pederßen paa Nødenes wdi
Nedenes lenn, Iørgen Pedersen Thingskriffuer paa Folloug, och Da-
niell Pedersen, Kiendis och gjør for alle witterligt wdi dette
wort obne breff, Att eptersom Gud Allermechtigste for nogle Aar
siden forleden, Vedt dendt timelige dødt, haffuer hedenkallet,
woris kiere och Salige Moder Erlig och Gudfrygtig quinde Kirstine
Iørgens daatter, Saauelsom ochsaa nu wdi forleden Sommer hedenkal-
ledt, Woris kiere och Salige fader, Erlig Wiis och Welacht mandt
Peder Iørgensen førige laugmand wdi Opsloe, Och effter dennem hid
till intett endeligt skiffte er bleffuen giort, om huis Odelsgodtz
som effter dennem begge tømptet och faldenn ehr.

Saa haffuer wij derfor Idag, som war dendt 20 Ianuary 1623. her
wdi forremelte woris Salige faders gaardt Vdi Opsloe werit forsam-
lede, och da giort och Indgaait it endeligt och fuldkommeligt
Iordeschiffte, paa huis fastegodtz effter forgedachte woris kiere
Salige forældre falden er, och det wdi saa maade som effter-
følger.

Først effterit Norgis loug wdføriligen wdi Arffuebalckens 7 Cap:
Statuerer, dendt eldste broder att schall wige thill hoffuidt-
bøllent, Da haffuer wij tilskiffit Søffren Pedersen, som er dendt
eldeste broder, att skall tiluige niude och følge troj huser wdi
hoff. tilbøllent Nemlig Nødenes, liggendis i Sønderløff sogn wdi
Nødenes len, medt bygsellen och dedtz tilliagende Sauflunder och
herligheder, som der tilligger och aff Arildtz thill tilliaget
haffuer.

Sønneffter er dendt anden broder Nemlig Iørgen Pedersen tilliagden
effterskr^{ne}: godtzs, som er er huddt wdi Iørgen Pedersen bysell, och

en hudt wdi Otterblandtts ødegaardt || med bygsell och herlighedt, o med aledtz rette tilhørige Saugbrug, och der tillmedt adt schall følge tou huder wdj forschr^{ne}: Nødenes, medt fire Rigs daller Aarligen wdj Saugleige aff Nødenes saug. Fremdielis er

dend tredie broder Nemlig Daniell Pedersen tilskifft, adt schall tiluige och følge halffanden hudt och trej skindt wdi Haarnebøe, liggendis wdj for^{ne}: Syndeløff sogen I forschr^{ne}: Nødenes lenn, med dedtz tilliggendis Saugpart bøkell och herlighedt, som Aarligen affgaar Sexs Rigs daller, medt trej Rigs daller, som handt Aarligen schall haffue wdj Saugleige aff forschr^{ne}: Nødenes saugh.

Dog for^{ne}: Søffren Pedersen aldtidt adt schall følge och bruge for^{ne}: Nødenes Saug, saa lenge hand deraff Aarligen till sinne tuende brødre for^{ne}: Saugleige wdgiffuer. Der tillmedt

schall Søffren Beda, paa S: affgangne her Hans Pedersens effterlatte børns wegne, niude och følge trej huder wdj en gaard wed naffn Huem, liggendis wdj Wiðdall i for^{ne}: Nødenes len, med bøkellen och herligheden, Sampt och dend fierdepartt wdi Houholdt saug dersammesteds, med grund och eyendeell, som der tilligger och aff Arildtz tidt fuldt och tilligget haffuer, wbehindret wdj alle maade.

Iligemaade haffuer wij samptligenn Wndt och beuilget Hendrich Ianssen, paa sin hustruis Ingri Peders sotters wegne, adt schall beholde och følge dend gaardt wed naffn Sem fire Huder wdj Gierpen sogen liggendis, med dedtz tilliggendis lunder och herlighedt. Derforuden haff'r wij beuilget och forundt Thomis Ianssen, paa sin hustruis Anne Peders dotters wegne, dend gaard nemlig Støle, som er trej huder, liggendis wdj Landuig sogen I forschr^{ne}: Nødenes lenn, med dedtz tilliggende lunder och herlighedt.

[s. 3] Huilchett Iordegodtz, Saugparter och Saugleige, En huer aff || os, wnder sig och sinne arffuinger och effterkomere, frelseligen schall

tiluige nyde følge och beholde, thill euerdelig Odall och eyendomb, aff os eller nogen woris arffuinger, fødde och wfødde, wrögget och wpaataldt, thill Euig tidt wdi alle maade. Och offuer alt er dend yngste broder Daniell Pedersen paa sin laadt och ahnpart beuillet och leffuerit, sin Salige faders fine Engelske Kappe med slet fløyell for wnderdragenn.

Paa dette woris skiffte och Odelsbytte, haffuer wij ragt huer andre woris hender, dett wdi alle maade adt schall were och bliffue wnder os en huer och wore arffuing'r thill euig Odell och eyendoms (effter som forskreffuit staar.) Och der medt paa alle sider, lader os gandsche wenligen och fuldkommeligen benøyes. Och dedtz

thill ydermere bekrefftelse, Att dette saa fast och wbrødeligen (ut Supra) holdes och effterkomis schall, haffuer wij dette woris schifftebreff med woris Signetter och egen hender forseiglit och wnderteignit.

Och wenligen ombeden Erlige och welachte Mendt, Iacob Hansen laugmand wdi Opsloe, och Lauridtz Ruus, Kønig: Mawtts: Byfogidt wdj Opsloe, till itt windeßbiurdt, dette med oss adt forseigle och Wnderschriffue. Actum Opsloe, Anno die et loco ut Supra.

Dersom ochsaa kunde hende, at nogit aff forschr^{ne}: godtz och Ierdeparter, sampt Saugparter, nogen aff os Wedt loug och domb kunde bliffue frawunden, Da bepligter Wij os huer effter sin anpart, hin anden dett billigenn att wederlegge Actum ut Supra.

Hendrick Jansøn
Egen handt

Søffrenn Bedea
Egen hand

Thomis Jenssønn
Mppa'.

Seffrenn Pedersønn
Egenn handtt

I Berg museum i Kragerø finnes mange dokumenter angående Haugholt gård og sag i Sannidal. Disse dokumentene angår arvingene etter Jørgen von Ansbach, som har eid gården og saga. Vi ser av dokumentene at sagpartene er delt i 10 i et skifte hvor Jørgen von Ansbach eller enken har fått 5 parter og døtrene 1 part hver, tilsammen 5 parter. Utifra dette så må han ha hatt minst 5 barn.

Disse 5 barna er (uten hensyn til fødselsår):

- A. Kristine Jørgensdatter, som var gift med lagmann Peder Jørgensen i Oslo. Hennes barn er 1) Søren Pedersen på Nedernes i Nedernes, 2) Jørgen Pedersen, tingskriver på Follaug, 3) Daniel Pedersen, 4) Hans Pedersen som var død 1623, enka gift igjen med Søren Beda, 5) Ingerid Pedersdatter, gift med Henrik Jansen og 6) Anne Pedersdatter, gift med Tomas Jensen. Kilde: ovenstående dokument.
- B. Margrethe Jørgensdatter (også kalt Marthe), gift med Iver Kristensen i Skien. Vet om barna Hans og Anne, gift med Cornelius Trinnepol. Kilde: Biskop Jens Nilsens visitasbok, ovenstående dokument og andre dokumenter fra Berg Museum.
- C. Karen Jørgensdatter gift 1. gang med Søren Nilsen og 2. gang med Engel Jensen, begge i Skien. Etter første ekteskap datteren Femia, gift 1. gang med Gjert Jansen og 2. gang med Kristen Rytter. Kilde: Ovenstående dokument og dokumenter 12/8-1621 og 4/4-1617 i Berg Museum.
- D. Maren Jørgensdatter, gift med Hermann Sadtkamp i Skien. Han døde tidlig, ca 1610, og hun var lenge enke. Vet om en datter Kirsten Hermannsdatter. Kilde: Ovenstående dokument og flere dokumenter fra Berg Museum.
- E. Ingerid Jørgensdatter, som hadde en sønn Jørgen Willumsen. Hun er nok den "Willums Ingerid" som er nevnt i skattelister fra Skien i 1630-årene. Det er trulig at Willum døde svært tidlig og at også hun satt lenge enke. Hvem dene Willum er har jeg ikke funnet ut. Kilde: Ovenstående dokument og et dokument fra 14/8 1625 i Berg Museum.

En svigersønn av Jørgen von Ansbach er også Paul Brodersen. Jeg har ikke funnet ut hvem av døtrene han var gift med, men det må ha vært Maren eller Ingerid, ettersom Paul Brodersen i et dokument er nevnt som Jørgen von Ansbachs svigersønn. I samme dokument er Søren Nilsen og Peder Jørgensen nevnt som hans svigersønner, mens Margrethe Jørgensdatter er nevnt som hans datter. Kilde: Herredagsdom av 15/8 1599 (gjenpaert av dokument fra 4/8 1582) i Herredagsdombøkene.

I 1610-1611 var den ene saken som Jørgen von Ansbach hadde brukt i Skien, nå brukt av Engel Jensen, Ingerid Jørgensdatter og Hermann Sadtkamp. Den andre saken (klostersagen) var brukt av Peder Jørgensen og Iver Kristensen. Kilde: Lensregnskapene.

21/10 1602 fikk lagmann i Oslo Peder Jørgensen og rådmann i Skien Iver Kristensen festebrev på en sagmølle

på Gimsøe klosters grunn. Kilde: Norske Rigsregistranter 1588-1602.

De fleste av mine kilder er fra Berg Museum i Kragerø. De andre er fra protokollen "Bratsberg len og amt" i Statsarkivet på Kongsberg og flere trykte dombøker og annet.

Fra noen av våre observante medlemmer har vi fått tilbakemeldinger på at nye medlemmer av og til sliter med å få den kontakten med representanter for foreningen de trenger på bytemøtene våre.

Årsaken til dette kan være mange, men hovedsakelig er det vel at de som har vakt ikke er oppmerksomme på nye medlemmer, vaktene er ikke "merket" og gamle medlemmer opptar for mye av tiden til vaktene.

Vi gjør følgende tiltak for å få til et bedre system:

- Vaktene merkes med navnskilt slik at det skal være lettere å finne dem.
- Vaktene skal være mer oppmerksomme på nye fjes, ta kontakt og snakke med dem. En oppfordring også til dere som selv ikke har vakt, eller sitter i styret; Dere har som oftest gode kunnskaper om vårt rikholdige arkiv. Dersom du ser et nytt fjes, ta kontakt og hjelp vedkommende litt. Evt formidler du kontakt mellom en av vaktene og det nye medlemmet.
- Dere som er gamle medlemmer; vær obs på at vaktene har en spesiell oppgave på bytemøtene. De skal serve alle medlemmer, men vi må også ta hand om nye medlemmer slik at laget kan vokse videre.

Vi har mottatt endel grunnlagsmateriale fra gravprotokollene i Siljan. Vi trenger en eller flere frivillige som utfra dette, og en runde på kirkegården, kan ferdigstille registreringen av kirkegården.

Vi har bare 2-3 kirker igjen før vi kan komplettere Grenland. Siljan er en av dem.

Dersom du vil gjøre noe med dette kan du ta kontakt med Terje på telefon eller epost. Han sitter med grunnlagsmaterialet.

Mysteriet med de tre "Gautesbarna" som ble konfirmert i Eidanger på slutten av 1700-tallet.

Av Jørn Olsen

Jeg hadde i mange år prøvd å finne opphavet til min 3. tippoldemor Margrethe Gautesdatter. Jeg var ikke alene om dette, for denne jakten hadde andre også bedrevet. De første sporene jeg hadde av henne var at hun ble konfirmert i Eidanger 30. september 1787 17 år gammel. Hun står da oppført som "*Margrete Gundersdatter paa Berseboe*", og skulle ut fra dette være født ca. 1770. Dette med Gundersdatter var en feilskrivning av Gautesdatter.

Hun giftet seg 1. oktober 1793 i Eidanger kirke med Anders Anundsen fra Berg i Eidanger. Han var sønn av Anund Evensen og Margrethe Andersdatter og var født i 1768. Når Margrethe giftet seg var hun bosatt på Bassebo og hun hadde trolig da bodd der fra hun ble konfirmert.

I januar 2004 så jeg en etterlysning på digitalarkivets webforum etter opphavet til Ole Gautesen som skulle være født ca. 1780. Det var Liv Kongsvold Pettersen fra Skien som hadde satt inn denne etterlysningen. Denne Ole Gautesen ble konfirmert i Siljan kirke 3. mars 1798. Han var da bosatt på Kløverød og han var 17 år gammel. I 1801 var Ole bosatt på Island i Siljan og når han giftet seg 19. august 1810 i Siljan kirke med Anne Jacobsdatter var han bosatt på Snurren i Siljan. I mange år hadde Liv forgjeves forsøkt å finne hans opphav. De første sporene hun hadde etter han var, som det var med Margrethe, hans konfirmasjon.

Det viste seg fort at det var en "Gautesen" til som var konfirmert i Eidanger på denne tiden, nemlig Knut Gautesen. Han ble konfirmert i Eidanger kirke 30. september 1787. Han var da 16 år gammel og bosatt på Saga.

Saga var en nabogård til gården Bassebo der Margrethe Gautesen bodde.

Denne Knut var siden fadder til Margrethe Gautesens datter Anne Margrethe i 1797. Han var da bosatt på Døvig i Eidanger. Han var i 1801 losjerende på Røra gård og når han gifter seg med Anne Larsdatter Langangen i Eidanger kirke 10. mars 1803 var han forstatt bosatt på Røra. Det virket som om disse tre "Gautesbarna" var jevn gamle og at det første sporet en ser etter dem i Eidanger var konfirmasjonen. Knut hadde, som sagt, vært fadder til et av barna til Margrethe, så alt i alt var det mye som tydet på at dette var tre søsken. Hvor de kom fra hadde vært en gåte i alle år og det var mange som hadde prøvd å finne deres aner.

Det ble fort klart at det ikke var noen her i området som passet til å være den Gaute vi så etter. En Gaute Pedersen på Utgården i Bamble ble sjekket ut av saken. Navnet Gaute var et lite brukt navn i vår nærhet, men det ble fort klart at i Buskerud var dette navnet mye vanligere. Men det virket rart at de skulle ha opphavet sitt så lang borte.

Så etter flere søk i mormonerarkivet fant jeg en familie i Rollag i Buskerud som jeg fattet interesse for. En Gaute Olsen og ei Margit Knutsdatter dømte ifølge

mormonerarkivet en Ole Gautesen 7. oktober 1767, ei Margith Gautesdatter 6. januar 1770, en ny Ole Gautesen 12. juli 1772, en Knut Gautesen 29. desember 1773 og en ny Ole Gautesen 8. januar 1777. Alle i Rollag i Buskerud. Vi fant ut at Rollag var i Numedal nord for Kongsberg.

Disse barna stemte bra aldersmessig, og navnene passet også bra, men hvorfor skulle en finne dem igjen i Telemark? Jeg tok dette opp med Liv i diskusjonen på digitalarkivet, og hun bestilte kirkebøker fra området og fikk tak i bygdebøkene for Nore Uvdal som dekker Rollag. Vi måtte få sjekket opp dette, da både navn og alder passet så bra som det gjorde.

I bygdeboken fant vi denne Gaute Olsen bosatt på Nøsterud og med sin første kone Margit Knudsatter. De fikk Ole i 1767, Hellek i 1769, Margit i 1770, Ole i 1772, Knut i 1773, Ole i 1777, Iver i 1780 og Margit i 1784. Gautes 1. kone, Margit Knudsatter døde i 1784 og han giftet seg på nytt i 1788 med ei Lisbeth Einarsdatter. De fikk en datter Bergit i 1789.

Gaute dør ifølge bygdeboken i 1825 og det var skifte etter han i 1826. I skifte etter han skulle det blant annet stå at Ole og Knut opphølt seg i Danmark (hærtjeneste?), Margit var enke og ikke til stede, den yngste Margit var gift med en som het Torstein Olsen og var "*formodes i Danmark*". Hellek var død og etterlot seg datteren Marthe som var ugift. Sønnen Iver var idømt festningsarbeid for et eller annet "*brotsverk*". Det var sendt ut "*proclama etter dem i Rigstidende 3. gang senest 12.09.1825*".

Datteren Birgit av annet ekteskap var gift med en Gullik Olsen. Han førte prov for at han eide det som svigerfaren etterlot seg. Det var således ikke mer å skifte og boet ble "*ekstrahert*" Gullek Olsen (datert 22/6 1826).

Vi var usikre, men barna så ut til å passe. De var i live under skifte og det var ingen av dem bodde i bygden. Det kunne også virke som om datteren fra andre ekteskap og hennes mann ikke hadde noe å tjene på at andre arvinger kom inn i bildet.

Liv fant Knut Gautesen i sjømilitære kilder for Eidanger 1797 og Ole Gautesen i en liste over Eidanger Compagnie under Telemark Infanteri Regiment over Landmilitære. Så dette i skifte med hærtjeneste stemte for så vidt. Dette med Danmark så ikke ut til å stemme.

Vi sjekket ut presteattestene fra Eidanger som Grenland Ættehistorielag akkurat hadde registrert, uten å finne noen spor der.

Jeg kom så over et notat fra andre som hadde jobbet med dette tidligere. Notatet dukket opp hos Torbjørn og Gunlaug Aasetre i Langangen under et besøk der. Der stod det skrevet på en lapp navnet til en Iver Gautesen som bodde på Gjone i Hedrum, og at det skulle ha vært skifte etter han i 1832. Han skulle ha vært ugift. Kunne dette være Gaute Olsen fra Rollag sin sønn Iver født i 1780? Vi

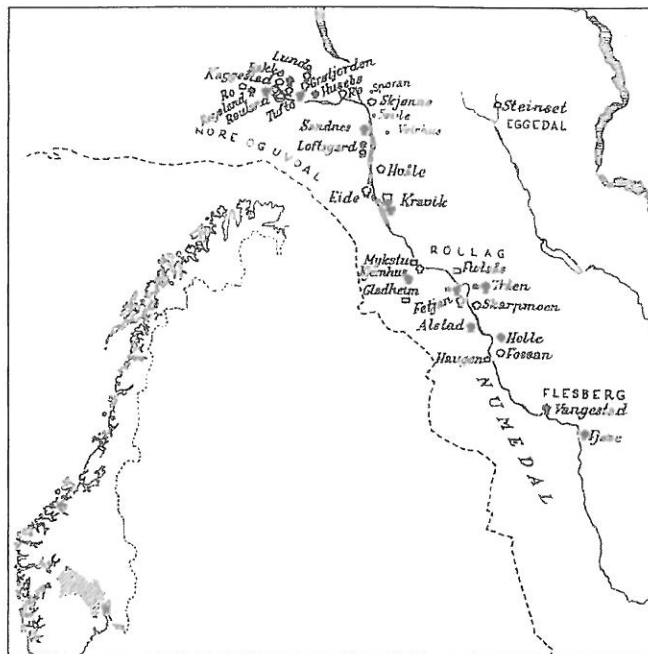
fant ut at det var skifte etter denne Iver Gautesen i Hedrum 23. november 1832. Det at han var ugift kunne jo gi navn på eventuelle søsken. Vi fant han også i Hedrum bygdebok, bind 3 side 797 som husmann på Stranden under Gjone Store fra 1829-32. Han var ifølge bygdeboken død i 1832, 53 år gammel. Han var i så fall født ca. 1779, så det kunne jo passe bra med Iver fra Rollag, sønn av Gaute Olsen, som skulle være født i 1780.

Jeg sendte en henvendelse til Kongsberg om å få tilsendt kopi av skifte etter denne Iver Gautesen. Det var med stor spenning jeg åpnet konvolutten fra Kongsberg som kom tilsendt ca. en uke senere. Etter å ha begynt å lese gjennom dette skifte, ble jeg fort klar over at vi hadde løst mysteriet med de tre "Gautesbarna". De var søsken og barn av Gaute Olsen Nøsterud fra Rollag og hans første kone Margit Knudsdatter. Margit døde i 1784 og det var trolig da hun døde at barna ble plassert rundt omkring. Det går jo ca. 4 år fra hun døde fra dem til faren giftet seg igjen. Det er usikkert hvorfor disse tre havnet i Eidanger og Siljan.

I skifte etter Iver Gautesen er hans bror Ole Gautesen Dammen nevnt. Alle barna til søsteren Margrethe de. Gautesdatter Berg er nevnt i skifte. Hun var jo selv død før skifte. Broren Knud Gautesen er nevnt. Søsteren Margrethe dy. Gautesdatter er gift med Torsten Johannesen og bosatt på Løveøya i Eidanger. Jeg fant siden deres giftemål i avskriften fra kirkeboken i Nøtterøy. De flyttet fra Nøtterøy i 1818 til Numedal står det, og kom da til Løveøya i Eidanger før 1832. Det er helt sikkert hun som er nevnt i skifte på Rollaug. Dermed stemmer skiftet på Rollaug bra, bortsett fra dette med Danmark som trolig bare var tull. De som arvet har nok ikke vært så ivrige etter å oppspore resten av søskenflokkene. Skifte i Rollag hadde også et annet etternavn på ektemannen til Margrete den yngre.

Etter at mange hadde prøvd å finne foreldrene til disse barna, var det med stor tilfredshet vi skjønte vi hadde løst mysteriet. Det var i en kombinasjon med digitalarkivet, mormonerarkivet og tradisjonell slektsforskning vi løste dette. Det var vel også dette å bruke disse tingene sammen som gjorde at vi fant frem til løsningen.

Jeg vil i det følgende presentere søskenflokkene og de dataene som har kommet frem. Noen av kildene vil være Liv Kongsvold Pettersens samling av data fra bygdebøkene og kirkebøkene fra Rollag. Jeg har ikke gått gjennom disse på nytt, for på den måten å gi bedre kildehenvisninger.

Kart over Rollag, Buskerud

Gaute Olsen sine barn og deres videre skjebne:

Gaute Olsen ble født i 1744 på Hvammen i Dagali i Buskerud. Han ble døpt 29.09.1744 i Rollag kirke i Buskerud som sønn av **Ole Pedersen** og **Margit Hansdatter**.

Gaute giftet seg 1. gang 08.10.1767 i Nore Kirke i Buskerud med **Margit Knutsdatter**.

Margit Knutsdatter ble født 1748 på Skarpåsen i Nore Uvdal i Buskerud og døpt 17.03.1748 i Rollag kirke som datter av **Knut Gjesten** og **Margit Ivarsdatter**. Hun døde i september 1784 på Natten i Rollag. Hun gravlegges som "**Gaute Olsen hustru Margit Knudsdatter 37 år**". Deres yngste barn, Margrete, døpes 26. september 1784, så det kan være at hun døde i barselseng.

Gaute giftet seg 2. gang 21.10.1788 i Nore Kirke med **Lisbeth Einarsdatter** født 1747¹ på Landseiet i Buskerud. Lisbeth døde i 1828 på Natten i Rollag. Hun kom fra Landseiet (Sekken) i Buskerud. Forloverne til henne og Gaute var Torsten Tronsrud og Ole Lislegård. Hun døde i august 1828 og hun skulle begraves i gamle Nore kirke. Det ble fortalt at de startet fra Natten kl. 4 om morgenen. Dette da de skulle helt til gamle Nore kirke og få den døde i grava før solen gikk ned. De hadde motvind hele veien, både på Tunfjorden og Norefjorden, da de måtte bruke båt. Dette var en gravferd på omlag 25 km hver vei og folk måtte ha med seg bra med niste på turen. Hverdagen var ikke bara lett på den tiden.

Gaute Olsen døde i 1825. Han døde også på Natten i Rollag.

¹ Digitalarkivet folketellingen 1801 i Rollag i Buskerud

Gaute var eier og bruker av gården Nørsterud i Rollag. Han måtte gå fra gården, men han holdt igjen en tomt på Nørsterudhagen og bygde en liten stue der. Denne stuen står ennå i tunet på Nørsterudhaugen. Han holdt igjen setra Natten og ryddet og bygde hus til familien der. Han kjøpte også en plass under Skarpåsen som het Gjermundsplass i 1795 for 140 rdl. Fra den tid har plassene hørt sammen og de har vært i samme ætt i lang tid framover. Gaute ryddet og brøyt jord og til slutt kunne han avle 10-12 td opp i Natten. Han hadde også ei kvern syd i Nattenbekken med dam opp i Pimtjernet.

Da hans første kone døde i 1784 ser det ut til at barna ble spredd rundt på forskjellige gårder. Blant annet til Eidanger og Siljan. Han giftet seg igjen i 1788 og bodde i 1801 på Natten sammen med sin andre kone, Lisbeth Einarsdatter og deres felles barn Birgit, 12 år gammel.

I Nore Uvdal bygdebok står det følgende om skifte etter Gaute: Skiftet blei avslutta 22/6 1826. Barna fra første ekteskap var arvinger og noen av dem oppholdt seg i Danmark (hærtjeneste?). Det hadde vært sendt ut 'proclama' etter dem i Rigstidende 3 ganger senest 12/9 1825. Av arvinene var sønnene Knut og Ole myndige. Ivar var idøm festningsarbeide for et eller annet brotsverk. Hellek var død men etterlot seg en datter Marthe som var ugift. Datteren Margit var enke og ikke til stede, og den yngste datteren Margit var gift med en som het Torstein Olsen 'formodes i Danmark'.

Datteren Birgit av annet ekteskap var gift med Gullek Olsen. Han førte prov for at han eide alt det som svigerfaren etterlot seg. Det var således ikke mer å skifte og boet ble 'ekstrahert' Gullek Olsen (dat. 22/6 1826). Det var da Gullek Olsen som ble bonde på Natten.

Nore Kirke i Rollag, Buskerud.

Gautes barn:

- I. **Ole Gautesen** (sønn av **Gaute Olsen** og **Margit Knutsdatter**) ble født 1767 på Veslegård i Tunhovd i Buskerud. Han ble døpt 07.10.1767 i Nore Kirke i Buskerud.
- II. **Hellek Gautesen** (sønn av **Gaute Olsen** og **Margit Knutsdatter**) ble født 1769 på Veslegård i Tunhovd. Han giftet seg 21.10.1797 i Kongsberg kirke med **Eli Johannesdatter**. Eli ble født ca 1768.²

Hellek var død under skifte etter faren i 1826, men etterlot seg en ugift datter, Marte. Det er trolig han som gifter seg med Eli Johannesdatter på Kongsberg 21. oktober 1797. Han dør trolig fort etterpå, for det er trolig enken etter han en finner på Kongsberg i 1801 som enke bosatt i "Egermoe Gaden Fra Nye-broen No 816". Hun står der som 1. gangs enke på 33 år og Bagerovns-kone. Hun bor sammen med datteren Marie, som var 4 år gammel.

- A. **Marie Helleksdatter** ble født 1798 på Kongsberg,³ og hun ble døpt 13.01.1798. Hun var ugift under skifte etter sin farfar i 1826.

- III. **Margrethe Gautesdatter** (datter av **Gaute Olsen** og **Margit Knutsdatter**) ble født i 1770⁴ på Nørsterud i Rollag. Hun ble døpt 06.01.1770 i Nore Kirke. Hennes faddere var: *Tosten Halvorsen Wallerhuus, hustru Liv Stenersdatter Kravig, Knut Jestsen Scharpåsen og Gumul Jermundsen Schage*.

Margrethe giftet seg 01.10.1793 i Eidanger kirke med **Anders Anundsen Berg**.

Trol. 28/6-1793 i Eid. Copul. 1/10-1793.

Uk. Anders Anuns. Berg og P. Margrete Gautesd. Barseboe.

Caut. Christian Aas og Hans Barseboe.

Anders ble født i 1768 på Berg i Eidanger. Han ble døpt 20.11.1768 i Brevik kirke⁵ sønn av **Anun Evensen** og **Margrethe Andersdatter**.

Han faddere var: *Jens Graves, Sara Jacobsdatter, Anne Lisbeth Johannesdatter, Hans Jensen Aas, Anders Evensen og Lars Lerstang*.

Anders døde 26.04.1819 på Rydningen u/Berg i Eidanger, og ble gravlagt 02.05.1819 på Eidanger

² Digitalarkivet folketellingen 1801 på Kongsberg i Buskerud

³ Digitalarkivet folketellingen 1801 på Kongsberg i Buskerud

⁴ Konfirmasjonen i Eidanger. Registrert på internett av Frank Johannesen

⁵ Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side 10

kirkegård.⁶ I 1801 satt Anders som husmann på Rydningen u/Berg. Plassen hørte inn under løpenummer 91 (senere Br.nr.2). I 1822 fikk en svigersønn av Anders; Abraham Nilsen, skjøte på Rydningen fra Ole Jacobsen for 100 spesidaler. Den tidligere husmannsplassen ble skilt ut fra løpenummer 91 (senere br.nr.2) med en skyld på 1 skinn.

Margrethe står som konfirmert i Eidanger 30.09.1787. Hun står da som "*Margrete Gundersdatter paa Barsebo 17aar*". (Dette var en feilskrivning av Gautesdatter.)

Det står også Barseboe etter navnet hennes ved gifte, så hun har trolig bodd der frem til hun giftet seg.

I 1801 finner en henne på Berg med sin familien.

Hvorfor Margethe, eller Marthe som hun ble døpt, kom til Eidanger er ukjent. Hun er nevnt i skifte etter faren i 1826, og står der som Marthe og oppgitt å være enke. Dette stemmer da hun ble enke i 1819.

Margrethe døde 15.07.1830 på Rydningen u/Berg i Eidanger, og ble gravlagt 21.07.1830 på Eidanger kirkegård.⁷

A. **Ingeborg Andersdatter** ble født 1793 på Rydningen u/Berg i Eidanger. Hun ble døpt 06.10.1793 i Eidanger kirke.⁸

Hennes faddere var: *Kirsten Larsdatter Bionerød, Malene Olsdatter?, Anun Berg, Iver Stamland?*

Hun giftet seg 30.09.1819 i Eidanger kirke med **Abraham Nilsen Vrangsun**d.

Gifte i Eidanger 30/9-1819:

Abraham Nilsen Wrangesund af Thanum Sogn, 28. Huusmand.

Pigen Ingeborg Andersd. Stammeland, 26. Tjenestepige.

Forl: Iver Stammeland og Ole Berg.

Abraham ble født i 1790 i Vrangsun d i Brunlanes. Han ble døpt 19.12.1790 i Berg kirke⁹ som sønn av **Nils Abrahamsen** og **Ane Maria Andersdatter**.

Abrahams faddere var: *Inger Larsdatter Bua, Kirsti Jacobsdatter Heller, Niels Sørensen Mørgie, Lars Anunsen Haaøen, Anders Jacobsen Auen.*

Abraham var fra Vrangsun d, men kjøpte skjøte på "Rydningen" u/Berg i Eidanger i 1822 av Ole Jacobsen. Han bosatte seg der med sin familie.

Han og kona Ingeborg bodde der til sin død. Abraham død i 1869,¹⁰ og Ingeborg i 1871.¹¹

Ingeborg er nevnt i skifte etter sin onkel Iver Gautesen i Hedrum i 1832 som gift med Abraham Nilsen Berg i Eidanger.

B. **Anne Margrethe Andersdatter** ble født 1797 på Rydningen u/Berg i Eidanger. Hun ble døpt 22.01.1797 i Eidanger kirke.¹² Hennes faddere var: *Elen Malene Anunsdatter Stamland, Karen Larsdatter Berg, Ivar Knudsen Stamland, Nils Olsen Røre og Knut Gautesen Døvig.*

Hun giftet seg 17.11.1820 i Eidanger kirke¹³ med **Ole Jonas Adolfsen Berg**.

Gifte i Eidanger 17/11-1820:

Uk. Ole Adolfsen Berg, 26. Tienestedreng. Anne Margrethe Andersd. Røra, 24. Tienestepige.

Forl: Rasmus Berg og Isak Ramberg.

Ole Jonas ble født 1795 i Eidanger og døpt 11.01.1795 i Eidanger kirke¹⁴ som sønn av **Gustav Adolf Jonasen** og **Malene Olsdatter**.

Ole Jonas fikk i 1822 festebrev på Ramberggrønningen u/Ramberg.

Han dør der 14.02.1857, og gravlegges i Eidanger 21.02.1857.¹⁵

Anne Margrethe er nevnt i skifte etter sin onkel Iver Gautesen i Hedrum i 1832, og står da som Anne Andersdatter gift med Ole Adolfsen.

C. **Anund Andersen** ble født 1800 på Berg i Eidanger. Han ble døpt 26.10.1800 i Eidanger kirke,¹⁶ og han døde i 1884.¹⁷

Hans faddere var: *Helge Marie Jonsdatter Oxum, Anne Marie Rasmusdatter Berg, Thor Rasmussen Lerstang, Iver Knudsen Stamland og Christen Thoresen Lerstang.*

¹⁰ Bygdebok for Eidanger Bind 2 av Per Chr. Nagell Svendsen side 692

¹¹ Bygdebok for Eidanger Bind 2 av Per Chr. Nagell Svendsen side 692

¹² Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side 74

¹³ Kirkebok for Eidanger Mini. 07 1814-1831 (Avskrift gjort av Torbjørn og Gunlaug Aasetre)

¹⁴ Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side 71

¹⁵ Kirkebok for Eidanger Mini. 08 1831-1858 side 306. Scannet av digitalarkivet

¹⁶ Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side 92

¹⁷ Bygdebok for Eidanger Bind 2 av Per Chr. Nagell Svendsen side 692

⁶ Kirkebok for Eidanger Mini. 07 1814-1831 HF198 side 101

⁷ Kirkebok for Eidanger Mini. 07 1814-1831 HF198 side 114

⁸ Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side 69

⁹ Kirkebok for Brunlanes nr 1 1766-1801 PF 65 side 185

Anund er nevnt i skifte etter sin onkel Iver Gautesen i Hedrum i 1832 som bosatt på Berg. Under folketellingen i 1865 bodde Amund på Rydningen.

- D. **Even Andersen** ble født 1805 på Berg i Eidanger. Han ble døpt 19.05.1805 i Eidanger kirke.¹⁸

Hans faddere var: *Anne Larsdatter Grinna, Maren Carine Madsdatter Berg, Iver Knudsen Stamland, Nils Olsen Rørerød og Lars Olsen ib.*

Even døde i 1805 på Rydningen u/Berg i Eidanger. Han gravlegges på Eidanger kirkegård 06.05.1805.

Han gravlegges som "*Even Andersen Bergs-Rønningen 10 dager*".

- E. **Gunil Marie Andersdatter** ble født 18.01.1812 på Rydningen u/Berg i Eidanger. Hun ble døpt 26.01.1812 i Eidanger kirke.¹⁹

Hun giftet seg 25.11.1836 i Eidanger kirke²⁰ med **Gunder Knudsen** født 1803 på Langangen i Eidanger.

Gunder var hennes søskenbarn og sønn av hennes onkel Knud Gautesen.

Ungk. Gunder Knudsen matros fra Brevig 25 aar. Far: Knud Gautesen

Pigen Gunild Marie Andersdatter Rødningen 27 aar. Far: Anders Rødningen

Forlovere: Ole Adolfsen og Anund Rødningen

Gunil Marie er nevnt i skifte etter sin onkel Iver Gautesen i Hedrum i 1832.

- IV. **Ole Gautesen** (sønn av **Gaute Olsen** og **Margit Knutsdatter**) ble født i 1772 på Nørsterud i Rollag. Han ble døpt 12.07.1772 i Nore Kirke, og han døde i 1772 på Nørsterud bare 4 måneder gammel.

Hans faddere var: *Halvor Hvilstens hustru Gro Olsdatter Lislegård, Iver Nilsen Lofsgården, Jæst Knutsen Scharpaasen og Gunul Gjermundsen Schage.*

- V. **Knud Gautesen** (sønn av **Gaute Olsen** og **Margit Knutsdatter**) ble født 1773 på Nørsterud i Rollag i Buskerud. Han ble døpt 29.12.1773 i Nore Kirke i Buskerud. Hans faddere var: *Knud Jetzen Sønstegård i Tonhof og hustru Brynhild Holgersdtr ... Eie Halvor Paulsen ...Ejet og Anfind Anfindsen.*

Knud giftet seg 10.03.1803 i Eidanger kirke med **Anne Larsdatter** trolig født 1775 på Buer i Eidanger.

Copul. 10.03.1803 i Eid.

Matros Knud Gautesen Røra og pigen Anne Larsdatter Landgangen.

Caut: Nils Hansen Røra og Isach Jacobsen ibid.

Anne ble døpt 14.11.1775, i Eidanger kirke,²¹ da hun trolig er datter av **Lars Larsen** og **Elen Olsdatter**.

Hennes faddere var: *Anne Erichsd.? Kaasen, Presteseter, Gunnil Nilsd. Kaasen Nils Ole Stosen Ødegaard, Stoe Ols. Smekkerød.*

Det er trolig hun som konfirmeres i Eidanger 2. oktober 1791 som "*Anne Larsdatter Langangen 16 aar*".

Hun er som nevnt trolig datter av Lars Larsen og Elen Olsdatter på Langangensrødningen, og en ser at hun da har oppkalt et barn etter sin mor Ellen. Hennes far var også fadder for hennes første barn i 1803. Han dør trolig i 1804. Hun bodde ikke med foreldrene på Langangen i 1801, men det står ved gifte i 1803 at hun kom fra Langangen.

Knud står konfirmert i Eidanger 30. september 1787 som "*Knud Gautesen Saga 16 år*". En finner han i de sjømilitære rullene for Eidanger for 1797. Han står som 25 år gammel og "*Enrull matros*".

En finner også Knud Gautesen som fadder til Margrethe Gautesdatter Bergrydningen sin datter Anne Margrethe i 1797. Han står da som Knud Gautesen Døvig. Knud var i 1801 "logerende" på Røra gård.

Knud og Anne bodde trolig hos Annes foreldre den første tiden etter at de giftet seg. De døper en sønn bosatt på Langangen i 1803. De døper etter dette barn i Brevik.

Knud er nevnt i skifte etter sin bror Iver i Hedrum i 1832. Han er også nevnt i skifte etter faren i 1826, og det står da at han oppholdt seg i Danmark, muligens i det militære. Dette med Danmark virker ikke å være riktig.

Knud døde 26.04.1833. Han gravlegges på Brevik kirkegård 11.06.1833.²²

Knud endte sine dager på en tragisk måte ifølge Brevik kirkebok:

Matros Knud Goutesen, 60 aar, født i Rolloug prestegjeld - Ved at reise fra Skien den 26. april er han drugnet og fandtes først igjen paa Frierfjorden den 10. juni.

¹⁸ Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side 40

¹⁹ Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side 159

²⁰ Kirkebok for Eidanger Mini. 08 1831-1858 NO263 side 212

²¹ Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side

23

²² Kirkebok for Brevik mini 4, 1814-1846 folio 115a

Her har vi nok en bekreftelse på at han kom fra Rollag i Buskerud.

Knuts kone, Anne Larsdatter, dør på Trosvik i Brevik 16.03.1834. Hun gravlegges i Brevik 21.03.1834 som "*Anne Larsdatter, Knud Gautesens enke i Trosvig 58 aar*".²³

Knuts sønn, Gunder Knudsen, gifter seg i 1836 med Knuds søster Margrethe Gautesdatter sin datter.

- A. **Gunder Knudsen** ble født i 1803 på Langangen i Eidanger. Han ble døpt 06.11.1803 i Eidanger kirke²⁴.
Hans faddere var: *Anne Hansdatter Landgangen, Anne Susanne Stiensd. ib, Arve Ingebrethsen ib, Ole Larsen og Lars Larsen ib.*
Han giftet seg, som nevnt tidligere, med **Gunil Marie Andersdatter**. Hun var hans søskenbarn og datteren til hans tante Margrethe Gautesdatter. (Se data under Gunil Marie.)

Gunder var ungkar og matros på 25 år fra Brevik da han giftet seg med Gunild Marie i 1836.

- B. **Lars Knudsen** ble født 1805 i Brevik. Han ble døpt 26.12.1805 i Brevik kirke.²⁵
Hans faddere var: *Gert Johnsens kone Marthe Jacobsdatter, Antonette Olsdatter, Peder Anonsen, Nils Andersen og Søren Christensen.*
- C. **Ellen Knudsdatter** ble født 1808 i Brevik. Hun ble døpt 18.03.1808, i Brevik kirke.²⁶
Hennes faddere var: *Jens Bechs kone Kirsten Marie Andreasdatter, Inger Nilsdatter, Peder Anonsen, Nils Andersen og Christopher Christophersen.*
- D. **Anne Knudsdatter** ble født 04.12.1811 i Brevik. Hun ble døpt 08.12.1811, i Brevik kirke.²⁷
Hennes faddere var: *Elen Thorsdatter, Asbør Sørensdatter, Søren Halvorsen, Ole Olsen og Isach Larsen.*

- F. **Ingeborg Marie Knudsdatter** ble født 06.12.1817 i Brevik. Hun ble døpt 10.01.1818 i Brevik kirke.²⁸

Hennes faddere var: *Maria Sørensdatter, Gunnild Johannesdatter, Hans Tommesen?, Rasmus? Hansen, Lars Tommesen. Matroser i Brevig.* (Alt er litt vanskelig å tyde.)

- VI. **Ole Gautesen** (sønn av **Gaute Olsen** og **Margit Knudsdatter**) ble født 1777 på Nørsterud i Rollag.
Han ble døpt 08.01.1777 i Nore Kirke i Buskerud.
Hans faddere var: *Ifuer?, Hans ?, T. Larsen Teigen og hustru, Ole Olsen Sævlie og hustru og Knud Olsen Øytedal.*

Han ble gift 1. gang 19.08.1810 i Siljan kirke med **Anne Jacobsdatter** født 1780²⁹. Anne døde 14.03.1828 på Dammen u/Kleppan i Brunlanes og ble gravlagt: 22.03.1828 i Kjøse kirke.

Slemdal 9/8-1810.

Uk. og Soldat Ole Gautesøn Snurren og Pigen Anne Jacobsd. Caut: Solve og Christen Præstegaarden.

Ole giftet seg 2. gang 02.10.1829 i Tanum kirke med **Marie Jørgensdatter** født 1788 på Strand i Kjøse i Brunlanes. Marie døde i 1866 i Kjøse, og Ole døde 26.11.1855 på Kleppane i Kjøse. Han ble gravlagt 05.12.1855.

"Opholdsmand Ole Gautesen 86 aar Kleppane"

Ole ble konfirmert i Siljan kirke 3. mars 1798,³⁰ og han var da bosatt på Kløverød 17 år gammel.
I 1801 var han bosatt på gården Island i Siljan, og er oppført som 20 år og sykkelig dreng på gården. Han bor på Snurren i Siljan da han giftet seg i 1810. De bosetter på gården Dammen u/Kleppene i Kjøse i Brunlanes. Ole var husmann der fra 1810 til 1845, da sønnen Jacob overtar. Ole dyrket opp denne plassen.

Ole var soldat da han giftet seg med Anne. Han står på liste over landmilitære fra Stathelle m. Brevik side 262. Eidanger Compagnie under Telemark Infanteri Regiment nr. 43. Det står at han var født i 1780. (Dette stemte ikke helt.) Hans høyde var 60,5 tommer. Han står som "*Udtjent musquatuer*". Det betyr trolig at han hadde tjent sin tjeneste.

Han er nevnt under skifte etter faren i 1826. Han er da nevnt som bosatt i Danmark i hærtjeneste. Han er nevnt i skifte etter sin bror Iver i 1832 i Hedrum. Han står da som Ole Gautesen Dammen.

- A. **Gullik Olsen** (sønn av **Ole Gautesen** og **Anne Jacobsdatter**) ble født 1813 på Dammen

²⁹ Om Ole og familien se: Bygdebok for Brunlanes bind 3 del 2 side 1119

³⁰ Registrert på internett av Frank Johannesen

²³ Døde i Brevik 1814-1865. Registrert på internett av Frank Johannesen

²⁴ Kirkebok for Eidanger Mini. 06 1764-1814 HF198 side 104

²⁵ Døpte i Brevik 1801-1814 Registrert på internett av Frank Johannesen

²⁶ Døpte i Brevik 1801-1814 Registrert på internett av Frank Johannesen

²⁷ Døpte i Brevik 1801-1814 Registrert på internett av Frank Johannesen

²⁸ Kirkebok for Brevik Mini. 4 1814-1846 side 14

u/Kleppan. Han ble døpt i april 1813, og hans faddere var: *Kari Olsdtr. Krogen, Inger Marie Jacobsdtr. Kleppane, Ole Amundsen Krogen, Hans Johnsen Kleppane, Anders Jacobsen ...?*

Gullik giftet seg 25.07.1842 med **Anne Andersdatter** født 1813. Anne kom fra Gjerpen ifølge bygdeboken. Gullik bodde på Dammyra u/Hobek øvre. Anne døde i 1906 og Gullik i 1899.

- B. **Jacob Olsen** (sønn av **Ole Gautesen** og **Anne Jacobsdatter**) ble født 05.04.1816 på Dammen u/Kleppan. Han ble døpt 12.04.1816, og hans faddere var: *Anne Marie Kleppane, Inger Jacobsdtr. Krogen, Jens Kleppane, Anders Omsland, Ole Strand.*

Jacob giftet seg 15.09.1843 i Kjose kirke med **Anne Amundsdatter** født 1819 på Saga u/Kroken i Kjose i Brunlanes som datter av **Amund Jørgensen** og **Gunhild Olsdatter**. Jacob ble husmann på Dammen etter sin far. Anne døde i 1900 og Jacob døde i 1897.

- C. **Nils Olsen** (sønn av **Ole Gautesen** og **Anne Jacobsdatter**) ble født 16.04.1823 på Dammen u/Kleppan i Brunlanes. Han ble døpt 1.05.1823. Hans faddere var: *Gunhild Krogen, Dorte Olsdtr. Kleppane, Jon Sørensen Krogen, Hans Jacobsen Kleppane, Søren Nilsen Krog...?*

Nils giftet seg i Kjose kirke 07.07.1848 med **Anne Olea Hansdatter** født 24.11.1826 på Saga u/Kroken i Kjose i Brunlanes. Hun var datter av **Hans Nilsen** og **Gunhild Olsdatter**.

Nils var husmann på Saga u/Kroken fra 1848 til 1888. Han kjøpte plassen av Treschow i 1888 (bnr. 15), og i 1890 kjøpte han Strand (bnr. 13). Anne Olea dør i 1892 og Nils i 1907.

Jacob sin kone Anne Amundsdatter og Nils sin kone Anne Olea Hansdatter var halvsøstre, da de begge var døtre av Gunhild Olsdatter Saga.

VII. **Iver Gautesen** (sønn av **Gaute Olsen**

Margit Knutsdatter) ble født 1780 på Buskerud. Han ble døpt 03.06.1780 i Nore Kirke i Buskerud.

Hans faddere var: *Iver Nilsen Lofsgarden og hustru Groe Iversdatter ibid, Halvor Jestsen Sønsteridejet og Knud Torgersen Nørsterud.*

Iver døde i 1832, på Stranden u/Gjone Store i Hedrum.³¹ Det er muligens han en finner ugift, 20 år gammel som tjenestegutt på Herland Søndre i Svarstad i Lardal i 1801. Han er nevnt i skifte etter faren i 1826. Der står det at han var idømt

festningsarbeide for et eller annet "brottsverk" som det står. Han var husmann i Hedrum på plassen Stranden u/Gjone Store fra 1829 til han døde der ugift i 1832, 53 år gammel ifølge bygdeboken i Hedrum. Det var skifte etter han i Hedrum som ble avsluttet 23. november 1832. Det var dette skifte som ble avgjørende for å få bekreftet opphavet denne søskenflokk.

Larvik Sorenskriveri:

Skifteprotololl nr.20 (1831-1834)

side 409-412, nr 91.

Skifte etter Iver Gautesen ble begynt 22. oktober 1832, og sluttet 15. desember 1832.

Br: 32-99. Nt: 11-60

Arvinger: Broder Knud Goutesen, broder Ole Goutesen Damen, søster Marjet Goutesdatter gift med Torsten Johannesen Løvøen i Eidanger, søstersøn Hans Andersen Berg i Eidanger, søsterdatter Ingeborg Andersdatter gift med Abraham Nielsen Berg i Eidanger, søsterdatter Anne Andersdatter gift med Ole Adolpsen Ramberggrødningen i Eidanger, søsterdatter Gunniel Marie Andersdatter.

Som verge for umyndige Gunniel Marie Andersdatter ble oppnevnt morbroderen Ole Goutesen Dammen.

- VIII. **Margrethe Gautesdatter** (datter av **Gaute Olsen** og **Margit Knutsdatter**) ble født 1784 på Nørsterud i Rollag. Hun ble døpt 26.09.1784 i Nore Kirke. Hennes faddere var: *Bjørn Knudsen Lofsgarden og hustru, Margit Iversdatter Skarpåsen, Aslaug Torgersdatter Tonsrud og Iver Nils Lofsgarden.* Hun giftet seg 19.09.1818 på Nøtterøy i Vestfold³² med **Thorsten Johannessen** født ca 1790. Han var 28 år da han gifter seg med Margrethe. Det er sikkert Margrethe som 16 år gammel bor hos halvbroren til sin mor, Iver Nielsen som var gift med Tønne Fingarsdatter og bosatt på "Nohre Lofsgaarden Mellom i Rolloug" i 1801.

Margrethe er nevnt i skifte etter faren i 1826 som gift med Torstein Olsen "*formodes i Danmark*". Hun var gift med en Torstein, men det er usikkert om hun da befant seg i Danmark. Når hennes mann dør i Brevik i 1841 så står det Jyde etter navnet hans. Han var da trolig fra Danmark.

Hun flyttet til Nøtterøy som tjenestepike fra Hoff i 1817. Hun giftet seg på Nøtterøy med Thorsten Johannesen i 1818. Hun bodde på Hudø når hun giftet seg, det samme gjorde hennes mann. De flyttet fra Nøtterøy i 1818 til Numedal ifølge kirkeboken i Nøtterøy. Hun er nevnt i skifte etter broren Iver i Hedrum i 1832. Hun står da som gift med Thorsten Johannessen, men bosatt på Løvøya i Eidanger.

³¹ Bygdebok Hedrum Bind 3 av Jan W.Krohn-Holm. side 797

³² Kirkebok for Nøtterøy (Internett registrert)

Margrethe er nevnt i dåpen til Ole Gautesen sitt barnebarn Hans Jacob Nilsen 18.03.1849 i Kjøse. Dette står i kirkeboken at han ble hjemmedøpt i Eidanger av "*Eidangers Gjorde Moder Marie Gautesen*". Hans Jacob var sønn av Ole sin sønn Nils Olsen som var bosatt i Kjøse. Denne hjemmedåpen avklarer også at Marie Gautesen var jordmor i Eidanger.

I.C. Ramberg skriver i sin bok om Eidanger følgende angående jordmoren i Eidanger på den tiden:

"Helt indtil 1853 hadde Eidanger felles jordmor med Brevik, hvor hun bodde. De tilgrænsende dele av sognet søkte ogsaa jordmor fra Porsgrund; men mange brukte ogsaa en indfødt hjælpkone."

Margrethe døde 10.09.1856 og gravlegges i Eidanger 14.09.1856 som "*enke efter Torsten Johannesen, fattiglem Marie Gautesdatter, 80 aar, Ramberggrønningen*".³³

Hun hadde da sikkert bodd hos datteren til sin søster Margrethe Gautesdatter, Anne Margrethe Andersdatter og hennes mann Ole Adolphsen. De bodde på Ramberggrønningen på den tiden.

Margrethe står som Marjet Gautesdatter i skifte etter Iver, Marthe når hun døpes, Margrete når hun gifter seg og Marie når hun gravlegges. Det er vel forskjellige skrivemåter av det samme navnet.

Det er trolig Thorsten som dør i Brevik 27.07.1841 og gravlegges i Brevik 31.07.1841.

Han gravlegges som "*Torsten Johannessen Jyde 56 aar, Arbeidsmand i Brevig*".³⁴

V. **Bergit Gautesen** (datter av **Gaute Olsen** og **Lisbeth Einarsdatter**) ble født 1789 på Nørsterud i Rollag. Hun ble døpt 29.09.1789 i Nore Kirke.

Hennes faddere var: *Biørn Knuthsen Aarsgard og hustru, Thore Larsdatter Noregard, Kari Gullecsdatter Thoen og Tosten Guttormsen Schjønne ejet.*

Hun giftet seg med **Gullik Olsen**

Under skifte etter hans svigerfar på plassen Natten i 1826 førte han prov for at han eide det som svigerfaren etterlot seg, og dermed var det ikke mer og skifte.

Til slutt:

All informasjon uten noter fra Buskerud er gitt meg av Liv Kongsvold Pettersen fra Skien. Hun har samlet dette fra bygdebøker fra Rollag, Hol og omegn. og kirkebøker fra Rollag våren 2004.

Informasjon om familien til Ole Gautesen uten noter er også samlet og gitt meg av Liv Kongsvold Pettersen fra Skien.

Jeg har også benyttet meg av Gard Strøms kirkebokavskrifter for Eidanger og Siljan på www.gamlegjerpen.no

Jeg er glad for tilbakemeldinger, kommentarer og eventuelle korrigeringer på mail: el-helg@online.no.

Parti fra Nore Kirke, innvendig.

³³ Kirkebok for Eidanger Mini. 08 1831-1858. Scannet av digitalarkivet

³⁴ Døde i Brevik 1814-1865. Registrert på internett av Frank Johannesen

Besøk på Nes Jernverk 20. mai 2006

Av Terje Rehn Holm-Johnsen. Foto av Øystein Sorter og Tore Granly.

Den 20. mai satte en liten delegasjon på 11 personer fra Grenland Ættehistorielag kursen mot Nes Jernverksmuseum ved Tvedestrand. I forkant virket det som vi ville få et våt opplevelse på Sørlandet, men solgudene viste seg fra sin rette side og vi fikk et nydelig vær for et slikt besøk.

Besøk på Jernverket var populært på denne tiden, og da vi kom var Hedrum Historielag godt i gang med sin omvisning.

Nes Jernverk er det mest komplette jernverket i Norge og har en historie som gikk fra 1574 til november 1959 da en flom satte en endelig stopper for jernverket. Siden driften fortsatte helt frem til 1959 er også mange av verkets bygninger intakte.

Før omvisningen ble vi vist en liten film med autentiske opptak fra jernverket da det fortsatt var i drift sammen med litt om forutsetningene for å bygge jernverk.

Deretter ble vi vist rundt på verket. Det første vi fikk se, var den enorme masovnen som er bygget opp igjen. Dessverre var ikke masovnen komplett enda. I år skal de bygge et vannhjul og de har også fått bygget en blåsebelg som skal installeres i masovnen.

Vi ble vist de ulike utsøpningsteknikker, enten man støpte i en åpen sandform, lukket sandform eller i barrer.

Det var den gode tilgangen de 4 gamle grunnlelementene jord, ild, luft og vann som sørget for at Nes Jernverk kunne holde på i så mange år. Her sees fossefallet ved verket.

Etter besøket i masovnen gikk turen videre til digelstålverket. Dette var den siste delen av verket som ble brukt. Man smeltet vrakstål og laget egne legeringer i digler.

I hammeren var det plassert 4 hammere; 3 svære hammere, den eldste fra 1574. Den nyeste var en elektrisk hammer som de hadde kjøpt inn. Denne var aldri tatt i bruk da man fortsatt foretrakk å jobbe på de gamle hammerene drevet av vannkraft.

Den minste hammeren hadde en frekvens på 180 slag i minuttet og var ganske støyende. Den største hammeren hadde en frekvens på 60 slag i minuttet. Lyden fra denne hammeren kunne høres i flere miles omkrets.

Rundt hammerene lå det tenger som ble brukt i de forskjellige operasjonene. Den største tungen krevdes 5-6 personer bare for å løfte. Blant de største tingene de laget ved hammerene var kanoner. Kanonen ble støpt og hamret ut i sin helhet før den ble dreiet og boret opp på maskinverkstedet senere.

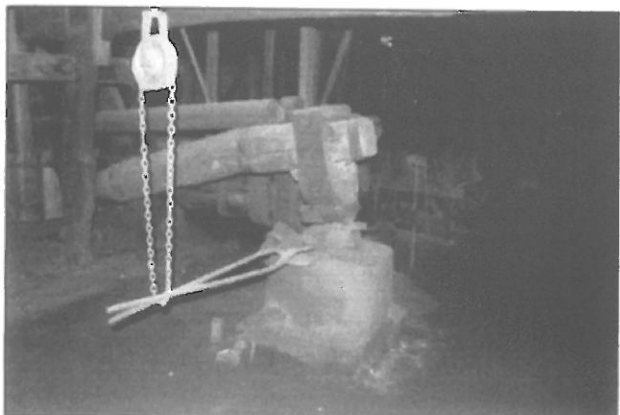

Masovnen var et imponerende syn der den reiste seg ved elvebredden. Denne masovnen hadde 2 ovner. Bygget er nyoppbygget.

Vi fikk se endel av prydgjenstandene som Nes Jernverk har laget. Det var svære flotte etasjeovner med figurer, ornamenter o.l., komfyrer, kjøkkenutstyr osv. Alt dette var utstilt i maskinverkstedet på Nes.

Til og med kanoner ble støpt, hamret og dreiet for det Norske forsvaret. Stålet fra Nes var vidt kjent for sin kvalitet.

Digelstålverket, som fortsatte fram til 1959 er faktisk et av to stålverk som fortsatt er tatt vare på av denne typen i verden. Det var fasinende å være der inne da alt lå som det gjorde da verket var i bruk. Arbeidet ble lagt umiddelbart ned når dammen brast denne novemberkvelden i 1959. Skrotstålet lå klart i kasser, arbeidsfrakkene og -skoene stod på plass.

En av de tre hammerene på Nes. Disse hammerene har ligget på samme stedet siden oppstarten i 1574. Da lå selve jernverket lenger nede (ca 1 km unna). Det ble da kalt Baaseland Verk, men skiftet navn da det flyttet til Nes.

Etter omvisningen ble det bespisning. Vi fikk en deilig koldttallerken servert.

Alt i alt var dette en ok tur på mange måter. Museet er vel verdt et besøk nå i sommer.

Nå og da kommer en slektsgransker helt tett inn på livet av de personer som vi ellers bare kjenner gjennom rene tall og data. Dette kan skje når vi er heldige og finner gamle brev eller nedskrevne erindringer. Da kan vi få en form for kommunikasjon med mennesker over lange avstander i tid og rom. Vi kan få innblikk i følelser og stemninger, levkår, miljø eller annet som viser oss mer av datidens mennesker enn bare de rene ættelinjene.

Slike nedskrevne barndomserindringer finnes fra min oldefar Torolf Prytz. Han var født 1858 i Sandnes på Alstadhaug i Nordland, og døde 1938 i Oslo. Da Torolf ble født bodde hans far på Alstadhaug. Torolfs far het Eiler Hagerup Krog Prytz (1812- 1900) og han var fogd i Helgeland fra 1858. Sammen med ektefelle og barn, flyttet Eiler i 1870 til Christiania.

I Torolfs barndomserindringer får vi høre om flere av hans nære slektninger. Vi kan lese om de følelsesmessige båndene som knyttet disse til hverandre og til de stedene der de levde. Torolfs skildringer gir oss et visst inntrykk av miljø; venner og omgangskrets, dagligliv og fest.

Ikke minst gir erindringene hans et levende bilde av Nordland på den tid. Vi får Torolfs helt personlige vitnesbyrd om naturens skjønnhet og luner som betyr så mye for livet der – den gang som idag. Han forteller også litt om reiser, utdannelsemuligheter, økonomiske forhold, helsevesen og annet som var radikalt forskjellig fra dagens velferdsstat.

Barndomserindringene til Torolf Prytz er rettet til hans barn og barnebarn. Torolf skrev dette ned antagelig i 1920-årene. Han kalte erindringene for "Mine barneår i Nordland og litt til". Idag utgjør dette materialet ca 150 maskinskrevne sider. Selv har jeg fått dette fordi jeg er Torolfs oldebarn. Jeg stammer fra ham gjennom min mor, Gudrun Cappelen i Skien, og min mormor, "Mosse" Knudsen på Borgestad som var født Prytz fra Christiania. Et av mine fornavn er dessuten Torolf, men jeg er oppkalt etter gamle Torolfs sønnesønn med samme navn, gullsmeden Torolf ("onkel Totto") Prytz (1910-1992) i Oslo, som også var min fadder.

En del er skrevet om oldefar Torolf Prytz. Han gjorde karriere i Oslo som arkitekt, gullsmed og innehaver av juvelerfirmaet J. Tostrup. Han var bl.a. statsråd i industriforsynings-departementet i Gunnar Knudsens regjering i 1917, president i Norges Røde Kors 1922-30, samt medlem av mange viktige styre og komiteer. Han var ofte på besøk i grenlandsområdet, fordi datteren, mormor Anne-Margrethe ("Mosse") var gift med min morfar Erik Cappelen Knudsen på Borgestad gård.

Torolfs morsslekt

I barndomserindringene til Torolf står moren i et eget lys. Torolf skriver engasjert at

Vor deilige mor - hun var vakker baade indvortes og udvortes, hun var skøn. Mor har hele livet igjennem staat for mig som den reneste og nobleste kvinde jeg har kjendt. Jeg har aldrig hørt hende tale nedsettende om noget menneske.

Moren var imidlertid ikke helt en engel, og hun kunne være både "munter og skøieragtig", forteller Torolf. Hun narret sin mann grundig en 1. april. Da stilte hun opp et knippe

døde ryper ute i snøen slik at de så helt levende ut fra vinduet. Så vekket hun ektemannen og viste ham rypene gjennom vinduet. Han kastet seg i klærne, løp ut og skjøt og skjøt uten at rypene beveget seg. Da husket han plutselig hvilken dato det var.

Hvem var Torolfs mor ? Hun het Anne Margrethe og oppgis vanligvis i trykte kilder bare med slektsnavnet Thommesen som ugift. Nyere undersøkelser viser at hun ble døpt den 6.8.1820 som "et Pigebørn tilhørende Ægtefolkene Thomas Christophersen og qvinde Maren M. Nielsdatter Hundholmen", ifølge formuleringene i kirkebok for Bodø fra 1818-35 (nå i statsarkivet i Trondheim). Kirkeboken har skrivemåten Ane Margrethe, og blant fadderne hennes ved dåpen er nevnt Christian Jakhelln som var Thomas Christophersens arbeidsgiver. Jakhelln var såkalt "faktor" for handelsvirksomheten på Hundholmen – som ligger i den nåværende byen Bodø.

Torolfs morfar, Thomas Christophersen, hadde begynt hos Jakhelln som "pakkhussvenn". Senere ble Thomas selv handelsmann ("høker") med husholdningsvarer. Thomas var den ene av Bodøs to første kolonialhandlere. Dessuten fikk han bygd "Riedlgården" i Storgata, på det stedet der senere Bodø Sparebank hadde sin gård.

Torolfs mors foreldre hadde tre døtre: det var to av dem som fikk navnet Ane Margrethe, men den ene datteren døde som spedbarn. Den tredje datteren het Thomine Maria og hun var født den 18.1.1824. Hun var altså Torolfs tante og han omtaler henne som "tante Mina" i erindringene. Tante Mina var ugift hele sitt liv og hun bodde fast i huset hos sin søster og svoger – Torolfs foreldre. Torolf skriver: "hvor det duftet fint paa hendes værelse og især av skuffene i komoden". Torolf tar med mer om tante Minas plass i familielivet: "Hvor hyggelig det staar for mig, naar vi om aftenen var samlet i dagligstuen. Det spraket og flammert i den store gamle vedovn. Vor kjære snille tante Mina hadde lagt røkelse paa ovnen eller brukt ovnlak, det var hendes specialitet...."

Torolf møtte aldri sin mors foreldre; de var begge døde før han ble født. Morfaren Thomas Christophersen døde 31.1.1843 i Bodø. Vi kjenner imidlertid ikke dødsdatoen til Maren Marie Nilsdatter, Torolfs mormor. Trolig er det hun som er omtalt som den 10-årige "piken" Maren Maria Nilsdatter, og som i 1801 var såkalt "i huset" hos distriktslegen i Bodø, Johann Friedrich Winther og hans kone Ane Margrethe Wochs. Denne distriktslegens to fornavn og slektsnavn finner vi igjen som fornavn og mellomnavn hos flere senere prytzer. Navnet Ane Margrethe har vi også senere i Prytz slekten, og det navnet er kanskje en oppkalling av distriktslegens kone ? Vi vet ikke sikkert, fordi vi ikke har særlig mer opplysninger om Marens foreldre og forfedre.

Derimot vet vi mer om forfedrene til Thomas Christophersen, fordi slektsforskeren Terje Gudbrandson i Oslo har funnet frem flere opplysninger for noen år siden. Torolfs morfar Thomas er nok identisk med det "Uægtebarn Thomas" som den 10.6.1793 ble innført i kirkeboken for Alstadhaug. Som foreldre til denne Thomas,

er oppført ungkaren Christopher Hanssøn Østbøe og "piken" Christianna Ellingsdatter Tenden. Guttebarnet Thomas var resultatet av "begges 1ste Lejermaal". De måtte nok erkjenne sin synd i kirken, men hvordan de selv virkelig opplevde en slik situasjon, det vet vi ikke noe om. Et par år senere giftet Thomas' foreldrene seg med hverandre: de ble den 25.10.1795 viet i kirken. Faren Christopher bodde som selveierbonde på Tenna i Herøy sammen med moren Christianna, ifølge folketellingen fra 1801. Men Christianna hadde da pådratt seg en grusom sykdom, "spillesyke", noe som visstnok betyr spedalskhet. Terje Gudbrandson har fulgt Christiannas ættelinjer bakover i flere generasjoner. På Herøy var disse forfedrene både bønder med odelsgoods og småbrukere, en jekteskipper osv.

Torolfs far og embetsmannsmiljøet

Torolf karakteriserer sin far Eiler Prytz slik vi lett kan forestille oss en gammeldags embetsmannstype:

Det var altid noget visst høitidelig ved at gaa ind paa kontoret til far. - Far var høj og slank, hadde skilpaddes briller, gik alltid med sorte klær, sid frak, hvit stivet skjorte og høie snipper, fadermordere kaldte man dem. Han var avmaalt og venlig. Han kunde til sine tider være munter, men ogsaa noksaa streng.

I Torolfs erindringer er faren stort sett skildret som embetsmannen. Vi får imidlertid også høre om livet i fogdegården. Familien levde i velstand i forhold til småbønder og fiskere, men ikke i rikdom som hos de store handelshusene langs kysten. Fogden hadde mange i sitt brød. Inne var det hushjelpere og drenger, fullmektig og skriver. Ute var det gårdsfolk som stelte dyr og jordbruk.

Det var en av farens gode venner som sørget for at Torolf fikk sitt fornavn. Navnet var tidligere ikke brukt i slekten. Farens venn var sorenskriver Alexander Holst. Han var også Torolfs gudfar og veldig interessert i historie. Alexander Holst fant ut at "Torolf Kvældulfson" var en stormann som hadde bodd på samme sted som der vennen Eiler Prytz bodde. Denne Torolf var angivelig en småkonge og Harald Hårfagres skatteoppkrever. Min oldefar Torolf skrev at han var lykkelig over å ha sluppet å få "Kvældulfson" som mellomnavn slik Holst hadde foreslått. Holst sendte for øvrig alltid sine brev i en snudd, brukt konvolutt, fordi Holst "betragtet en konvolut som noget av en luksusgjenstand. Han var jo fra den tid man ingen konvolutter hadde, mens papiret var godt og dyrt", skriver Torolf i erindringene.

Fogdene på landet var den gang bl.a. både politi- og påtalemyndighet. De måtte derfor stadig reise ut til rettsmøter på tingsstedene rundt om i embetsdistriktet. Da var reise til sjøs det enkleste og behageligste. Torolf forteller:

Embedsmændene hadde sine husbaater, en fembøring (seksroring) med en noksaa rummelig og ikke saa lav kahyt med glasvinduer og bænker bag i baaden, hvor man kunde sitte eller ligge noksaa lunt i regn og blæst. Avstandene inden fogderiet var meget storede 6 mand ... hadde nok sin fulde hyre i motvind og stygveir. Tingene holdtes paa de store handelsteder hvor der ofte var megen velstand og tillike tradition hvor slegtene hadde holdt til gjennem

mange generationer. Gjestfriheten i Nordland var paa den tid storstilet, ja ganske overvældende -og fremmede blev mottat med aapne armer.

Nordland og naturen: "stedslektskap"

En varm kjærlyghet til naturen i Nordland gir Torolf uttrykk for i sine erindringer. Torolf har noen betraktninger som kan passe også på hans egen farfar som var fra Røros og endte i Nordland:

Mange av embetsmændene som kom op til Nordland var søndenfra, fra helt andre kanter av landet og helt fremmede for de i mange henseender høist stedeagne forhold de kom til. Men mange av dem lærte natur, folk og forhold at kjende paa en saadan maade, at de ike alene fandt sig vel, men efterhaanden kom til at holde av Nordland og blev der alle dager..... begge mine forældre var født i Nordland. derfor var og blev Nordland altid for dem deres hjemstavn og den del av fædrelandet, som de tilhørte, hvor deres tanker og følelser drages hen, til eventyrlandet deroppe.

Torolf opererer med det interessante begrepet **stedslektskap** i sine erindringer. Med dette begrepet betegner han en følelse av slektskap til andre fra samme kant av landet, men særlig til stedet selv. Han skriver:

Der er da visse stedsbaand, som gjør at man føler sig i slegt med naturen, med havet, fjorden, øerne og fjeldene, med folket som lever der og med de gamle traditioner, med jægter og jagter, baater og nøst, garn og anden børnskap. Man synes liksom man har del i det altsammen.

Etter en reise opp til barndomstraktene som Torolf foretok i voksenalder, skriver han at da

steg mindene frem paa række og rad, dyrebare minder, som binder for alle dager, som gjør at jeg føler slegtskabet med Nordland, føler at jeg er nordlænding.

I sine barndomserindringer gjorde Torolf seg noen tanker om gutters reise- og utferdstrang:

Nordlandsguttens tanker og længsler gik den gang mot sjøen og havet, og det samme er vel ogsaa tilfældet den dag idag. Store seilere, 3- og 4-mastede skiber kom op til Nordland, dels for at laste trælast fra det store engelske sagbrug i Vefsen, hvor de mægtige skoger paa den tid var i engelsk besiddelse. De laa ofte over og ventet paa gunstig vind for det trange fravand. Vi kom ombord og fik se hele herligheden. Hvor imponerende og vidunderlig var ikke et slikt skib Og hvad fortalte de ikke ombord om hvad de hadde set og oplevet paa de lange reiser Avstængt som Nordland var, stod det klart for Nordlandsgutten at enten maatte han slite med en snau jordlap og drive fiske, reise til Amerika, men utvandringen var dengang ikke kommet i sving, eller bli sjømand.

Sluttord

Kan vi finne erindringer fra folk i Grenland med så gode følelser for hjemstedet? Det tror jeg sikkert og jeg har noen i tankene. Hva kjenner dere til, dere som leser dette? Selv føler jeg klart et slikt "stedslektskap" til Skien, som det oldefar Torolf hadde til Nordland. Hva synes dere lesere om å bruke begrepet **stedslektskap**? Jeg synes det er treffende og at det gir et viktig supplement til vanlige slektskapslinjer til personer i nåtid og fortid.

Slekten fra gårdene Krabberød og Rogn i Bamble og en sidevei i Holla

Av Egil Borse-Svensen

Sommeren 2005 var jeg på biblioteket i distriktet, fant boken "Slekten fra Krabberød" og ringte forfatteren for et eksemplar av boken. Han hadde meget få eksemplarer igjen, men kunne tenke seg å gi et eksemplar av boken til Grenland Ættehistorielag. Dette eksemplaret er nå kommet og er til utlån.

Boken er en glimrende slektsbok der slekten har en relativ beskjedent, men viktig del i Bamble. Men den sprer seg til forskjellige steder i Aust-Agder langt tilbake. Den tar utgangspunkt i et godt arbeid med kirkebøker fra den korte tiden de eiet gården Krabberød i Bamble.

Det viktigste bidraget er imidlertid inder deler av Aust-Agder i nyere tid, samt at den gjennom Vrålsatd og Lindheim/Klevar/Hem beveger seg ned til de norske kongasagaer og ut i verden gjennom notater i Riksarkivet i Kristiansand laget av Pastor Strømme. I den grad dette er riktig, er det uhyre interessant lesning som forteller meget om vikingeslektene, med alstå et opphold rundt svartedauen, der etter hvert de utenlandske slektene gjorde inntok.

Således skiller den ikke klart mellom teori, virkelighet men den har mange referanser som viser noe av det beste på

området. Det er et viktig bidrag til å fortelle om slekter(og da snakker jeg om de formelle slektene, ikke om at de har reelle blodsband, da jo dette er umulig å sjekke uten DNA tester da kirkebøker ikke fantes) som egentlig har rot i gamle vikinge-helter, som holder slektshistorien i visse familier og stoltheten varm. I alle fall er det et bidrag til norsk historie som er annerledes enn å skrive historiebøker om de store kongene og hærførerne alene, eller utenlandske adelsslekter, slik historiebøkene er formet. Samtidig forteller det oss om mange utenlandske navn ed formell status som i bølger opp i gjennom tidene giftet seg inn i stolte bondeslekter der den reelle makta i virkeligheten satt, eller man trodde den satt der.

Til boken hører to notater eller tillegg. Det ene notatet kan jeg knyttet til egen forskning og jeg velger en retning som er gjennom familier godt kjent i Bamble og Telemark der vi i nyere forskning nå vurderer om Nils Aslesen stammer fra en falskmynter fra Buskerud, Nils Aslesen som ble skipsbygger ved Heistad i Eidangerfjorden med datter gift reder i Langangen, eller en av etterkommerne til Lars Andreas som kom på "strømpehuset", kvinnefengselet i Oslo eller en annen som fikk egen bauta i Gjerpen med svigerfar på Stortinget:

Nils Aslesen Sundaasen
(1831 til 1900, Langangen)
Elen (Ellen) Sørine Eliasdatter
Rogn(1837 til 1911)

I

Elias Nielsen Rogn (1802-1874)
Anne Marie Hansdatter (1807 til 1878)
som bodde på Rognkaasene (Rogn Søndre).

I

Niels Evensen (f. 1763 til kanskje 1804).
Kirsti Jensdatter (døpt 1762 til 1837)
De giftet seg i Bamble kirke 1798.

I

Even Nielsen (f 1721) i 1749
Sophie Marie Torsdatter Høn (eller Rogn)
(1728-1786 skifte 1792)

I

Tor Hansen Høn (1706-1784)

Mette Olsdatter

I

Hans Christensson Kjær og Høn
(ca 1673-1722)
gift Sophie Olsdatter Glittum (d 1726)

I

Christen Jensson Fostveit (ca 1726-1722)
gift
Kristen Rasmusdatter Lina (ca 1634-1704)

I

Rasmus Olsen Lina i Bamble (d ca 1640)
Marthe Siemensdatter Meen (ca 1605-1669)

I

Simen Dyresson Men
(Lensmann i årene 1612-1640)
Mattisdatter datter av I.

Lars Andreas Gundersen Sem.
(1817-1886, Gjerpen)
Aslaug Marie Trondsatter Namsløs
(1822-1870)

I

Tron Kjæstolsen Namsløs
(1793-1847) gift 1813
Marthe Thomasdatter Wipetoe

I

Kjæstøl Tronsen Namsløs (1759-
1825) gift Aslau Gundersdatter
Rommnes (1761(2)-1815)

I

Gunnar Pedersen Nås
Kari P. Fjågesund (f. 1722)

I

Per Jørgensen Bø Kirkejord.
(1686-1742)
Mari Gunnarsdatter Naas
(1683-1742)

I

Gunnar Knutsson Tveit Naas
(1645(50)-1695)
gift Dorte Tolvsdatter Romnes
(1646-1702)

I

Knut Eilivsen Solberg(d 1670)
(Knud Ellofsen Tued far fra Evju)
Liv Torbjørnsdatter Vrålstad

I

Torbjørn Jørgensen(1584-1667)) g.
1. Liv Anundsdr Holtan Sauherad
2. Sigrid Bjørnsdatter(d 1668).

I

Jørgen Torvildsøn Ljødstad
Aslaug Torbjørnsdatter Roalstad

Mattis Eilivsdatter i Lardal		Hun (f. 1540)
I		I
Dyre Tjøstelsson Men		Torbjørn Halvardsen Roaldstad
Lensmannen i årene 1585-1596.		Aslaug Roaldstad (omdiskutert)
I		I
Liv Solvesdatter Borge (nevnet 1540)		Halvard Torbjørnsson Vrålstad
Tjøstel på Meen i Gjerpen		(f. ca 1480, d. før 1564)
(nevnt 1540, kjøpte gården		gift Liv og så muligens Aslaug
Meen av Gimsøy Kloster)		I
I		Torbjørn Halvardsson Vrålstad
Solve Amundsson Hem-Borge i Gjerpen		Elin Eilivsdatter Asdal
Magnild Anundsdatter		(han nevnt 1482 g 1550)
I		I
Amund Solvessen Hem		Halvard Toreson(Gråtopp?)
Datter av Tor på Lønneryg i Bamble		gift Tordisso M dtr. død etter 1524
I		I
Margereta Bjørnsdatter		Margareta Halvardsdatter Vrålstad
Solve Ormarsson Hem		Sira Torer Agmundsson
I		I
Bjørn Torlevsson	med bror	Ogmund Torleivsson Lindhein-
gift Elin Torsteinsdatter Dylla,		Hybbestad i Tjølling
datteren Margretha		
g. Solve Omarsson Hem		
	I I	
	Torleiv Saksabjørnsson	
	gift Cecillia Ivarsdatter, datter av	
	Ivar Ogmundsson Rova Hestbø	
	(Sysselmann i Skien, d 1349/50)	
	gift Kristina Toresdatter Biskopætta	
	I	
	Agmund Sigurdsson Hestbø (d 1320)	
	gift Eyvor Gautesdatter Tolga	
	I	
	Gaute Erlingsson Tolga (d 1288)	
	gift Sigrid(?) Gregoriusdatter Stovreim	
	I	
Gregorius Andersson Stovreim	g.m.	Cecilia Haakonsdatter Kongsdatter
(d 1246, Stovreim)		(d 1248)
I		I
Anders Simonsson Alna		Håkon IV Haakonsson (1204-1263)
(d 1218)		en datter med Kanga den unge (frille)

Fra disse slektene og inngifte ser vi at store deler av Telemark og Bamle er en slekt, en "stamme" med basis i de gamle vikingene. Med innslag fra eks en del "løsunger", folk som kom seilende på en fjel eller med en karol fra utlandet. Fra Danmark, Tyskland, Sverige. Det er imidlertid forbausende få som har forsket i flere slektslinjer enn disse via Sauherrad på 1300tallet til de mange kjente vikingeslektene sitert i boka. Alt står og faller med noen ganske få "tvilsomme" ledd fra Tolga. Og her trengs mer informasjon og mer forskning. Ta gjerne kontakt.

Jeg er overbevist om at historien i Norge nok kommer til å bli omskrevet i lys av nyere forskning om slektene, hvorledes de levde og etterkommere som lokale småkonger som vi alle er, helt uavhengig av de store linjer i europeisk utvikling.

For utviklingen i anderledeslandet Norge, har siden vikingetiden, og kanskje før, vært tosidig- de som arbeider

jevnt og trutt her hjemme, og de store enten dette var norske vikinger med mer eller mindre utenlandske familier tilknyttet, eller det var utlendinger nesten "adel" der de enkelte giftet seg inn i de mer rolige arbeidende og litt alminnelige, men stabile bønder.

Og historisk er Roaldstad(Vrålstad), enten det kommer fra Roald Jarl med tilknytninger til Vestlandet eller Hroar på Nes som oppfostret kongesønner, igjen sentral i Norgeshistorien, foruten Bambles egen historier om gården Gjerstad i Bamble der denne delen, så vel som Nes i Sauherrad er mulige plasser for noen av Olav den Helliges hjemsteder. For Vestmar i Bamble og Grenland fra Skien og Norsjø der Gjerpen er sentral, er interessante kongedømmer med ladested på Lillegåren i Porsgrunn med dyrking påvist for over 5000 år siden.

Tallak Haines – en bambling som har satt spor etter sig i Amerika

Av Hans Aas

Fra vårt medlem Hans Aas (mange har sikkert hatt nytte av hans "Luksefjell-minner") har jeg fått til gjennomsyn en artikkel som vi begge synes fortjener en plass i "Ætt og annet". Artikkelen sto i sin tid i "Varden", men er sakset fra "Skandinavian", en avis som var av stor betydning for norsk-amerikanere. Thor Wølner Gundersen

En bambling som har satt spor etter sig i Amerika.

(Fra "Skandinavian" og Varden 11/3-1922)

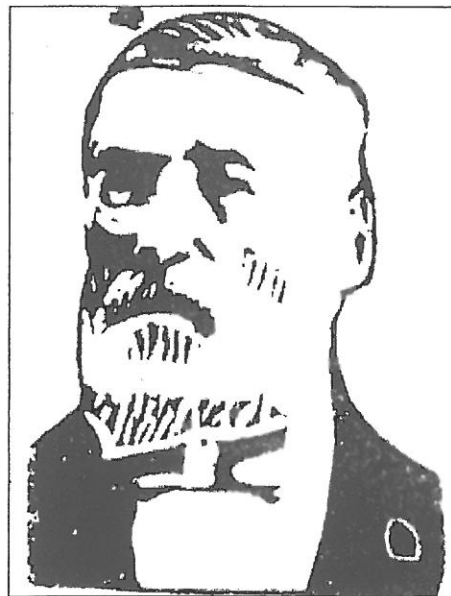
Mellem Kragerø og Brevik, ute ved Skageraks urolige bølger, ligger en bygd med et rart navn. Den heter nemlig Bamble. Det er et gammelt sjørøverrede, hvorfra folk under sine høvdinge i hedenold drog på vikingfærd til Frankland og Valland. Efterpå da de hadde sluttet med sine vikingfærder, fortsatte de dog med sine utenlandsfærder – som sjømænd. Det er vanskelig at træffe nogen ægte bambling som ikke har tumlet rundt en tid på de brusende vande. En masse av dem har dog i de senere år sluttet at seile sjøen, for de fant oppi Nordre Wisconsin, i Door County, et deilig sted som blev et slags gamle sjømænds paradys for dem og der lever de i fred og glæde, hvorom her skal berettes.

Door County, Wisconsin

Den første mand til at utvandre fra Bamble for at bosætte sig i Amerika var Tallak Tollefsen Høen. Dette navn blev i Amerika forandret til Haines, og vi skal derfor bruke dem amerikanske utgaven. Der er ikke mange av de gamle banebrytende pionerer som har den ære at bli mindet ved geografiske betegnelser og stedsnavne, men Tallak Haines har fået det minde flere gange. Det er nu først og fremst Hainesville Settlement, som er bekjendt over hele Door County som et almindelig pent naboskap. Så er det (eller rettere var) Hainesville Settlement, som er bekjendt over hele Door County, hvor hen en masse nordmænd pleiet at ile, for at få sit nummer av "Skandinavian". Endelig har vi

Hainesville menighet, som er en så kjæk menighet, at det må være en fryd at være prest for dem.

Tallak Haines

Tallak Haines var født i 1812 og kom i 1848 til Amerika. Efter at ha flakket rundt i Canada et par år kom han til Port Washington, Wis., hvor der den gang var et stort norsk settlement. Her var dog landet nu dyrt og i 1856 reiste han til det sydvestre hjørne av Door County, hvor han tok land ved en liten strøm, som kaldes Sugar Creek. Jordbunden her er meget frugtbar, var bevosket med stor hardvedskog og landet lå vakkert til på bredden av den store fjord, Green Bay.

Tallak Haines var nu for en tid en "Indian Trader". Han pleiet nemlig at reise til Milwaukee og lægge ind en forsyning av messingskrap og andet glitterstas som tiltalte indianerne. Med dette reiste han derpå rundt til indianerne og kjøpte eller tilbyttet sig heste. Disse tok han hjem til Sugar Creek, fik dem blanke og fete, og solgte dem så i Green Bay eller Milwaukee. Han gjorde som oftest ganske gode forretninger.

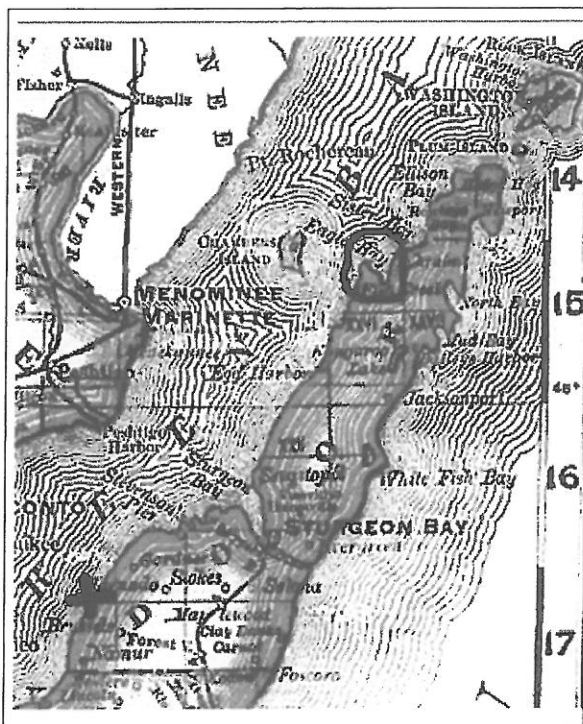
Da han var den første nybygger ved Sugar Creek, håpet han at stifte et norsk settlement der. Men det blev ingenting av. Straks efter at han hadde bosat sig der, blev der nemlig en masseindvandring av belgiere. En hel skute fuld av dem blev av stormen kastet på stranden tæt ved hans hus. Foruten belgiske emigranter hadde også skuten en bra ladning av potetessække indover skogen. Snart var alt landet optatt av dem for firti mil (miles) nord og ved langs fjorden. Her blev ganske fort det største settlement av belgiere i Amerika.

Disse belgiere var meget arbeidsdyktige folk, men også meget rå i sin opførsel. De hadde mange eiendommelige skikke som de til dels endnu ikke har erlagt. Deres største fornøielse var at møte sammen i drikkelag. På hver eneste section var der et eller flere utskjenkningssteder. De bestod av en tønne brændevin og blikkopp. Whiskey kostet den gang kun 25 cents pr. gallon og der trængtes ingen lisence. Om søndagen var der alltid en stor flokk rundt hver

brændevinstønde, syngende og skrålende. Dette var deres forståelse av sabbatshvilen. Ingen religiøse anfektelser der. Når de hadde betalt presten sin sjæleskatt og oppramset sine Pater Noster og Ave Maria, var dermed den sak klar. Nu gjaldt det at fylle i sig så meget brændevin som mulig, så at de kunde glemme rothugningen og det daglige slit. Fyllderiet var frygtelig.

Tallak Haines levet så lenge blant disse katolske vildmænd, som han kunde tåle. Til sist blev ham lei av deres "Purkemål" og svineri, og han solgte sin farm for nogle få dalere og reiste derfra.

En fem, seks mil nordvest for Sturgeon Bay i Door County ligger et av de mest yndefulde steder i Amerika. Der er en bjergagtig halvø, omtrent en mil lang, som stikker ut mellem fjorden Green Bay og en liten vik på østsiden. Tollef Haines, Tallaks ældste søn, bygget et turisthotel på halvøen i 1890 og gav den navnet "Idlewild". Nu er der tre store hoteller på halvøen, og folk strømmer dit ut om sommeren. "Idlewild" er nu berømt for sin skjønnhet i mange stater.

Door County: X - Sugar Creek, O - Hainesville

Denne halvø og en hel del land indenfor kjøpte Haines i 1861. Den gang var det alt sammen vildt land, og han var den eneste settler i mange år og hugg tømmer og "Cordved". Som oftest hadde han mange arbeidsfolk hos sig. Denne herlighet blev dog slut med i den frygtelige skogbrand i 1871.

Året 1871 mindes av alle som den gang levet i nordøstre Wisconsin på grund av mange usedvanlig store ulykker som det bragte. Svære storme raset med få dages mellomrum, og mer end et hundre fartøier forliste på fjorden, hvor Tallak Haines bodde. En langvarig tørke ruinerte avlingen, så mange nybyggere var i fare for at sulte ihjel. Sluttelig brøt der ut en rædsom skogbrand, hvori tusener av mennesker

omkom, og landsbyer og farmhuse over et uhyre strøk brændte ned.

Det var en søndags kveld, den 8. oktober, da denne skogbrand fór over Door County. Haines hadde ti arbeidsfolk i huset, dessuten var der mange besøkende, som var kommet til ham den dag på en skute fra Manitowac. Alle disse, som næsten alle var unge, drev nu på med trækspil og spillopper. Da styrtet Tallak Haines ind i stuen og skrek: "Stop dette uvæsenet! Ser I da ikke at død og ødelæggelse er over os!"

Det blev pludselig stille i stuen og man så på hinanden med usikre blikke. Hva betød dette? Kom gamlingen med en spøk?

Da pekte Haines på vinduerne mot syd og ropte: "Se, se! Om et øieblikk er det ute med os!"

Forfærdet vendte de forsamlede sig den retning han pekte, og de blev som forstenet av skræk. Den tykke skog, som for nogen minutter siden hadde stått mørk og dyster straks utenfor stueveggen var nu forvandlet til et hav av ild som truet med at sluke dem øieblikkelig. Hvirvlende spiraler av ild slyngedes høit op i luften for at kvæles av uhyre røksøiler. Et regn av gnister fór som tusen stjernefald gjennom natten. Overalt var der en hvessen og fræsen av flammer, ledsaget av orkanens tordnede brak. Rundt omkring kunde man skimte skogens vilde dyr flygte i alle retninger med jamrende hyl.

"Kom!" ropte Tallak Haines, "grip hva I kan og løp til skuten. Kan hende vi endnu kan slippe unda."

De gjorde som han befalte og løp til skuten, som straks blev skjøvet ut i vandet. Da de var kommet et stykke fra land, lot de skuten ligge for at betrakte det frygtelige syn.

Men som de lå der og biet på at se det kjære, gamle hus brænde, blev de var, at de tykke røkmasser, som hadde veltet sig tunge, og kvælende efter dem nu strøk den anden vei. Vinden hadde pludselig skiftet om. Vistnok brændte og knaket det endnu i skogen rundt huset, men flammerne og gnisterne drog nu sydover hvorfra de var kommet. Og som de lå der i natten, delt mellom håp og frygt, begyndte det omsider at regne. Ikke stridt men stille, jevnt og vedholdende. Regnet, som de hadde bedt om og biet på i månedsvis, var kommet; men ikke før ulykkens bæger var målt fullt.

Tallak Haines hus, som lå på den ytterste landspids mot nord, var som ved et mirakel frelst. Orkanbranden hadde tordnet frem til den hadde nået et hundre fot dra huset. Da hadde vinden skiftet, og huset var frelst. Men det var også det eneste. Sydover for, firti mil, var ødelæggelsen fullstendig. Den tykke skog var ødelagt, og de sotete levninger lå i et ugjennemtrængelig virvar.

Hele det belgiske settlement med tusener av huse var ødelagt. Næsten 300 av hans gamle naboer rundt Sugar Creek hadde mistet livet. Ti mil ind i skogen lå en sagmølle, hvor mange folk arbeidet. Da orkanen brøt over dem, søkte 57 av dem ut i midten av en større potetåker, hvor de tænkte at være sikre. Men alle blev brændt ihjel, undtagen en gammel kone, som man hadde kastet en fersk oksehus over.

Søndensfor "Idlewild", hvor Tallak Haines bodde, strækker en flat, åpen dal sig nogen mil utover landet. Før ildebranden var denne dal betraktet som en "Cedar Swamp", og her hadde han drevet sin tømmerhugst. Nu, da skogen

var fuldstændig ødelagt, tænkte Tallak, at han fikk prøve hva der lå i jordbunnen nedenunder. Han begynte derfor straks at rydde land blant de forkullede træstammer. I dette arbeide fik han snart hjelp, for året etterpå begynte indflytningen av norske. De første var Tønnes Thoreson fra Farsund og Ole S. Johnson fra Lier. Et par år senere kom Hans Eliassen fra Bamble samt Daniel Gulligson og Hans Peder Knudson fra Drammen. Tallak Haines især hadde som vanlig lykken med sig. Han hadde snart en stor farm ryddet midt i dalen som nu, efterat skogen var borte, ophørte at være "Swamp" og viste sig at være fortreffelig farmingland. Her lot han i 1878 opføre et efter den tids målestokk meget stort hus. Sammenlignet med de små nybyggerhytter tok det sig ut som et slot, og det blev det også i lang tid kaldt av de andre nybyggere.

Omgivelserne var dog på grund av brandens herjinger så triste, at det gikk småt med indsettlingen. Gamle Tallak, som nu omtrent hadde fylt "støvets" alder og tænkte, han kunde undværes fra støvets arbeide, stemte sig derfor til at gjøre noget for at hjelpe til med indsettlingen, så stedet kunde bli, hva det skulle være – en god norsk bygd.

I slutten av 1880 reiste Tallak derfor tilbake til Bamble på besøk og fortalte litt om hva han hadde erfaret, seet og drømt i sine 32 år i Amerika. Resultatet var, at fra nu av begynte en betydelig indvandring av bamlinger som næsten utelukkende utgjør settlementets befolkning.

I 1881 kom Jørgen og Isak Bergsland og Amund Olson og Abraham Hanson. Tallak Haines gjorde også dette år en tur til gamlelandet og i 1882 kom Ole og Gunnar Bergsland, Torsten Larsson, Nils Hanson og Amund Rogn. Derefter kom bamblinger fort væk, næsten alle sammen gamle sjømand, som bosatte sig i dalen og på bakkerne rundt omkring, hvorfra de kan skue utover fjorden, som minder om hjembygden og sjølivet.

Dette settlement kaldes Hainesville efter Tallak Haines, dets stifter. Her lå også en tid et postkontor som hadde samme navn og gamle Tallak, da over nitti år gammel, kjørte selv postvognen – vistnok den ældste postkjører i Amerika. Indtil 1903 stod settlementet i forbindelse med Sawyer menighet – en fem, seks mil borte.

Den 26. februar 1903 blev Hainesville menighet stiftet og en meget pen kirke blev bygget næste år. Settlementet er nu særdeles trivelig og vakkert sted, en pryd for countyet og ære for det norske folk.

Årsmøtet – Årsmelding - regnskap

Av Terje Rehn Holm-Johnsen

Grenland Ættehistorielag avholdt årsmøte 28. mars 2006 på Eidanger menighetshus. Det var 40 personer tilstede. Møte ble ledet av styrets lederen Per Stian B. Kjendal. Sekretæren leste opp årsmeldingen. Det ble bestemt at årsmeldingen fra neste år av også skal inneholde alle komiteer og verv, ikke bare styret.

Vi har hatt 17 arbeidsmøter og 3 utvidete møter med forskjellige foredrag. Kasserer la fram regnskapet som i år også gikk i pluss.

Valg:

Styret: Det var 3 styremedlemmer og et varamedlem som stod på valg, Thor Wølner Gundersen, Terje Rehn Holm-Johnsen og Kersti Sorter ble alle gjenvalgt. Liv M. Pettersen takket for seg som varamedlem og ble erstattet av Jørn Olsen. Alle vervene er for 2 år.

Styret vil siden internt fordelene de forskjellige oppgavene. Revisjon: Revisorene Svein Arild Engh og Svein Pettersen ble begge gjenvalgt. Vervene er for 1 år.

Valgkomiteen: Jan Christensen gikk ut fra valgkomiteen og ble etterfulgt av Inger Kvenodd. Dette vervet er for 3 år.

Hederspriskomiteen: Lisbeth Meistrand gikk ut fra hederspriskomiteen og ble etterfulgt av Jan Christensen. Dette vervet er også for 3 år.

Kaffekomiteen: Liv Kongsvold Pettersen, Kari Aabelvik Sahlin og Egil Borse stod alle til valg. Liv K. Pettersen og Egil Borse tok gjenvalg mens Eldbjørg Bakke ble valgt inn som nytt medlem. Dette vervet er for 1 år.

Valgkomiteen 2005 bestod av Gard Strøm, Jan Christensen og Vigdis Kverndal.

Styret foreslo på årsmøtet å ikke endre medlemskontingenten. Bakgrunnen for dette er lagets gode økonomi.

Etter de vanlige årsmøtesakene, ble det foredrag.

På dette årsmøtet også hadde vi foredragsholdere. I år var det Ole Bjørn Darrud og Nils Buverud. Hovedtemaet var tilgjengelige kilder på internet som dekket området Holla. Nils Buverud orienterte om sin database som inneholder 45000 navn og hvilke planer han har. Målet var å ha en base som viser alle fødte eller bosatte i Holla i perioden 1718-1828.

Ole Bjørn Darrud har ga oss en oversikt over kilder på internet.

- Skattelister 1615 – Jordebok for Telemark og Numedal – er på Digitalarkivet (DA)
- Skifteregister for Holla 1667-1900 – av Arne Johan Gjermundsen – er på DA
- Holla kirkebok 1 – avskrift ved Ole Bjørn – er på DA
- Ekstraskatt 1762 for Holla – også på DA
- Holla kirkebok 2 – avskrift av Nils Buverud – ligger på Buveruds hjemmeside.

Kvelden ble som vanlig avsluttet med nydelige rundstykker, kaker og lotteriet.

ÅRSRAPPORT 2005 FOR GRENLAND ÆTTEHISTORIELAG

Grenland Ættehistorielag hadde per 31. desember 2005 365 medlemmer, noe som er en økning på 14 fra 2004.

I 2005 hadde Grenland Ættehistorielag 17 arbeidsmøter hvorav 3 var utvidede møter, Det ble også avholdt et medlemsmøte og 1 årsmøte.

Styret har hatt 5 møter.

Styret har hatt følgende sammensetning i 2005:

Leder Per Stian Bjørnø Kjendal, nestleder Thor Wølner Gundersen, sekretær Terje Rehn Holm-Johnsen, kasserer Tor Ellefsen, arkivar Kersti Sorter, styremedlem Kari Aabelvik Sahlin og styremedlem Tore Granly. Som varamedlemmer Liv Pettersen og Britt Nilgard.

Aktiviteter i 2005:

Årsmøtet:

Årsmøtet ble avholdt den 16. mars på Menighetshuset i Eidanger. I tillegg til de vanlige årsmøtesakene med valg hadde vi foredrag av Telemark Tiendes redaktør Eivind Blikstad som fortalte om sagnet om Margit Hjukse, av mange oppfattet som et middelalderdikt. Sagnet forteller om den vakre rikmannsdatra som blir bergtatt av Bergkongen, men Blikstad benytter reelle kilder for å vise Margit Hjukses egentlige historie, om rikmannsdatra som ble gift med en fattig husmann fra Seljord. Gudmund Gudmundsson Sletta var en kjent dikter som laget såkalte kamuflasjeviser. Blikstad var god til å fortelle, og årsmøtet var underholdende.

Medlemsmøtet/Høstmøtet:

Medlemsmøtet som ble avholdt i Skien i GS-bankens lokaler den 25. oktober hadde selvfølgelig 1905 som tema. Vi fikk vår egen Thor Wølner Gundersen til å fortelle om hendelsene rundt 1905. Det ble et meget godt foredrag.

Arbeidsmøter:

Alle arbeidsmøter er blitt avholdt som vanlig på biblioteket i Porsgrunn. Det virker ikke som endret åpningstid har skremt medlemmene bort fra bytemøtene våre. De mest populære kildene akkurat nå er ikke uventet kirke- og klokkerbøker på microfiche, samt våre fiche-apparat. Til tider er det kø og ventelister på de mest populære kildene.

De utvidede møtene fortsatte i annen etg. Der hadde blant annet Tore Granly en god gjennomgang av familysearch.com og han ga oss mange gode tips for å bruke mormonernes søkeside som referanseside. Alt må/bør sjekkes i originalkilden.

Slektsforskerdagen 2005:

Grenland Ættehistorielag deltok på Slektsforskerdagen 2005 sammen med DIS Telemark. I år var arrangementet lagt til Porsgrunn. Det var nok ikke like stor deltagelse i år som i fjor, lokalitetene må nok ta litt av skylden for det. Det ble allikevel vervet noen få nye medlemmer. Et presseoppslag etter slektsforskerdagen hvor journalisten forsøkte å skape splid mellom de to foreningene ble effektivt dementert av de to formennene dagen etter.

Filming av kilder:

Det ble filmet en hel del i 2005 og arbeidet pågår videre ut i 2006. Vi har også startet filming av Lysningsprotokoller for Telemark.

Nyanskaffelser til arkivet:

Resten av Telemarks kirkebøker og klokkerbøker på microfiche ble kjøpt. Dessuten kjøpte vi opp fra nabosognene til Telemark, det vil si sogn i Vestfold og Aust-Agder.

Nyanskaffelser ellers:

Det ble i 2005 kjøpt inn et nytt kamera. Dette har revolusjonert filmingen. Nå har vi fått filmet større kilder som vi hadde problemer med å filme med det gamle kameraet, blant annet de tidligere nevnte Lysningsprotokollene.

Ætt og Annet:

I 2005 hadde vi dessverre ikke stoff nok til å utgi tre nummer av Ætt og Annet. Vi har fortsatt som mål å utgi tre i 2006, men henstiller i hvert medlemsblad at medlemmene forsøker å bidra med stoff. Det var gode signaler i utgangen av året, og jeg tror vi får flere gode artikler i Ætt og Annet i 2006.

Internett/data:

www.grenlandslekt.no er mye brukt, og da særlig forumet. Mange får hjelp der. Hjemmesiden www.digitalarkivet.no leverer nå kirke- og klokkerbøker på nett. De begynner med de nyeste kildene og jobber seg bakover.

Hedersprisen 2005:

Tidligere leder i Grenland Ættehistorielag, Jan Christensen, fikk årets hederspris. Han har vært i styret i mange år og har også vært ivrig til å registrere kilder.

Porsgrunn, 28. mars 2006
Terje Rehn Holm-Johnsen, sekretær

Grenland Ættehistorielag

Regnskapstall året 2005

	2004	Budsjett B2005	2005	Forslag til Budsjett B2006
INNTEKTER				
Medlemskontingent	31 010	32 000	28 690	30
Gaver fra banker	6 500	6 000	6 500	6
Tilskudd fra fylke og kommune	9 000	8 000	9 000	9
Salg av blader/bøker/CD	8 432	15 000	8 200	10
Møteinntekter	4 843	4 000	3 375	4
Sum ordinære inntekter	59 785	65 000	55 765	59
KOSTNADER				
Nyanskaffelser	11 787	27 000	17 067	24
Abonnementer	2 373	2 000	2 126	2
Medlemsblad (Æ&A)	11 579	14 000	8 870	12
Møteutgifter	6 812	7 000	5 554	7
Driftsutgifter	17 689	9 000	7 870	10
Sum ordinære kostnader	50 240	59 000	41 487	55
Driftsresultat	9 544	6 000	14 278	4
Renteinntekter	898	3 000	2 116	1
Ordinært resultat	10 442	9 000	16 394	5
EKTRAORDINÆRE POSTER				
Bingoinntekter + bokprosjekt	27 474	0	0	0
Ny PC (04) / Nytt kamera (05)	-12 889	-9 000	-8 578	-5
Sum ekstraordinære poster	14 585	-9 000	-8 578	-5
ÅRETS RESULTAT	25 027	0	7 816	0

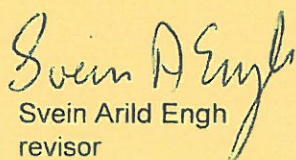
BALANSE

	<u>1.1.</u>	<u>31.12.</u>
Kasse	544	47
Postbank	3 190	5 546
Sparebank	142 355	148 311
Sum eiendeler	146 088	153 904

Endring i år

7 816

Porsgrunn, 6. Januar 2006

Svein Arild Engh
revisor

Tor Ellefsen
kasserer

Svein W. Pettersen
revisor

Returadresse:

Grenland Ættehistorielag
Postboks 169
3901 Porsgrunn

B

Salt von salt – Det kongelige saltverk på Langøya ved Langesund

Av Lene Elisabeth Walle og Fokke van der Meer

Lene Elisabeth Walle - "Salt von Salt"

Det kongelige saltverk på Langøya ved Langesund.

Et innblikk i et tidlig 1600-talls industriforetak.

Hovedoppgave i historie,

Universitetet i Oslo

høsten 1993

Forord

Mitt utgangspunkt for å skrive hovedoppgave i historie var å lage et arbeid om jordeiendomsforhold og bosetning i Bamble på 1600-tallet. I arbeidet med å kartlegge kildene til dette prosjektet, kom jeg imidlertid ganske raskt over regnskapene fra saltverket på Langøya. Interessen for dette stoffet tok etterhvert helt over for det opprinnelige prosjektet. Vinklingen på oppgaven ble dermed endret til det resultat som fremligger i dag. Det er svært lite skrevet om saltverk og saltfremstilling i Norge, og dette sammen med at saltverksregnskapet raskt ble et utrolig fengslende materiale å arbeide med, var årsaken til at jeg valgte å gjøre en slik endring underveis. Noe av kildearbeidet som ble utført til arbeidet med jordeiendomsforhold og bosetning, har jeg imidlertid kunnet gjøre nytte av til deler av oppgaven om saltverket.

Slik skriver Lene Walle i sitt forord og hun går videre med:

Dette arbeidet om saltverket på Langøya omhandler et dansk-norsk industriforetak, med opprettelse så tidlig som i 1602. Saltverket på Langøya i Bratsberg len ble startet etter initiativ av Kristian 4. utpå sommeren dette året. Både Kristian 4. og hans far Fredrik 2. hadde da i noen år gjort forsøk på å opprette et drivverdig saltverk i Norge. Etter flere mislykkede forsøk, ble det så endelig et vellykket resultat på den lille øya rett utenfor Langesund. Saltverket ble opprettet av kongen, men ble i 1621 overført på private hender, under et konsortium.

Det er uvisst eksakt hvor mange år saltverket var i drift, men det endelige beviset på at saltverket lå øde kom ikke før etter 50 år, i 1652. Det er imidlertid ting som tyder på at driften ble lagt ned en tid før dette. Sannsynlig bruk av saltverkets bygninger til et bryggeri og bakeri i 1644, gir indikasjoner i denne retning.

Saltverket var i første halvdel av 1600-tallet det eneste av sitt slag i Danmark-Norge, og teknologien det bygget på, var hollandsk. Saltverket føyer seg pent inn i rekken av nyopprettede bedrifter i tidsperioden som gjorde seg nytte av utenlandsk kunnskap og teknologi. Teknologisk sett kan verket kort beskrives som et raffineri.

Og her slutter jeg å referere fra Lene Walles hovedoppgave.

Hun skriver at teknologien var 'hollandsk', men egentlig var den frisk. Holland og Friesland var begge deler av 'De Forenede Nederlandene' som denne gangen besto av syv provincier. I Friesland ligger byen Harlingen som fra gammelt av har vært saltbyen. Forsatt idag foregår der saltvinning med en teknologi som heter 'solution mining'. Mye om det kan du lese på websiden til Fokke Sytema: <http://members.lycos.nl/fokke6/english/zoutketen.htm>.

På Langøya ble det benyttet en prosess som gikk ut på å kjøpe råsalt fremstilt i Syd-Europa. Dette ble så løst opp i sjøvann og dampet inn relativt hurtig for å fremstille finsalt, som hadde høyere markedsverdi.

De første årene ble det leiet inn fem arbeidere fra Harlingen, tre menn og to kvinner, hvorav en bar det fine etternavnet 'Fockesdatter'. Det var kvinnene som hadde prosesskunnskap.

For oss genealogene er hovedoppgaven et gullfunn, i.o.m. at den inneholder meget omfattende navnelister på personer som på en eller annen måte var involvert i anlegget, enten som arbeider, som kjøper, som selger av varer og tjenester, som ved-leverandør, etc. Noen ganger var det som om jeg leste telefonkatalogen fra Bamble.

Hovedoppgaven er å finne i Bamble-bibliotek. Jeg har fått Lene Walles tillatelse å legge den ut på nettet, og første avdeling kan du finne på <http://www.nederland.no/Salt/> hvor jeg har funnet plass til den på en av mine webhoteller.